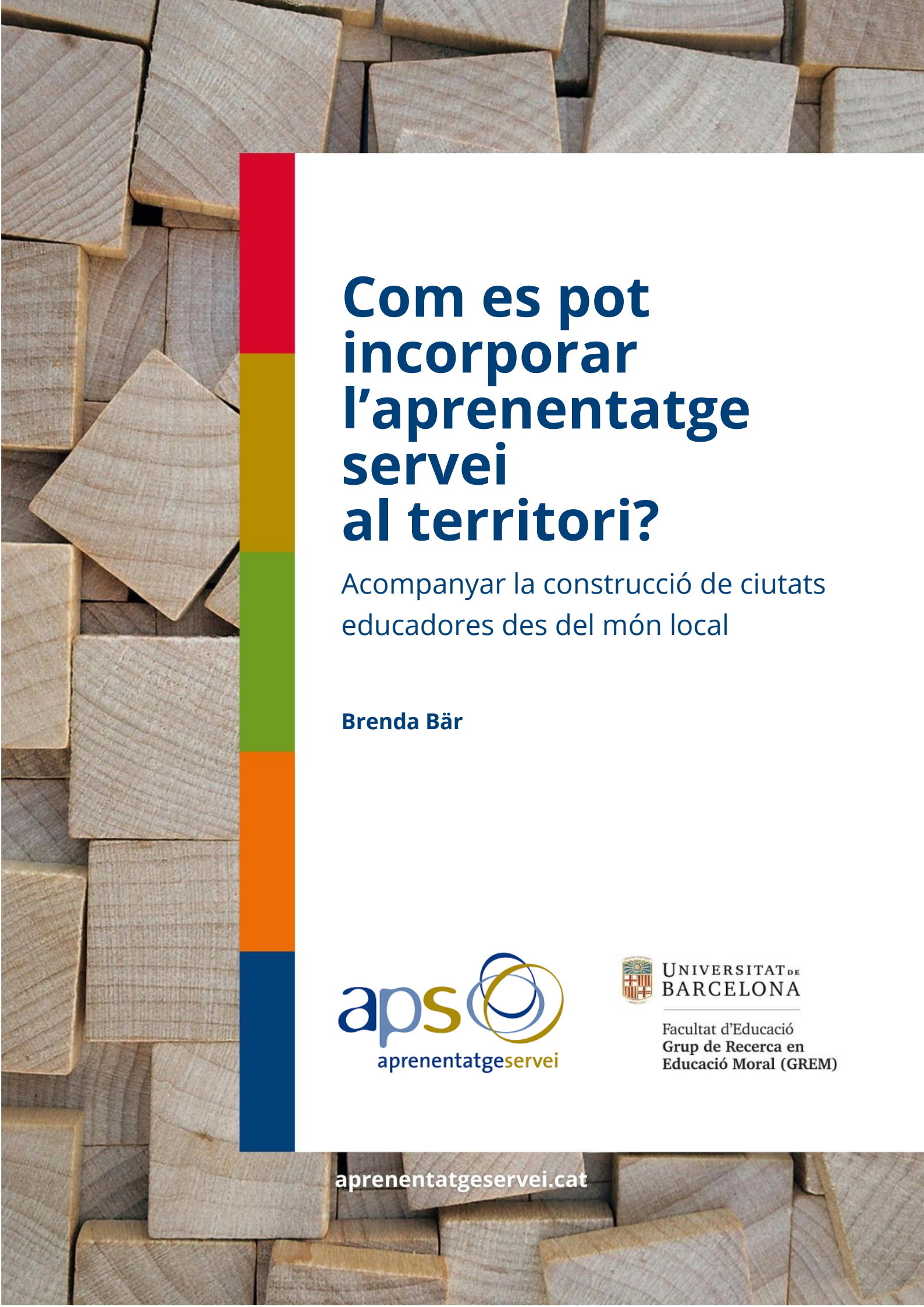

Com es pot incorporar l'aprenentatge servei al territori?

Acompanyar la construcció de ciutats educadores des del món local

Brenda Bär

aps aprenentatgeservei

Universitat de Barcelona
Facultat d'Educació
Grup de Recerca en Educació Moral (GREM)

aprenentatgeservei.cat

Aquest document sorgeix de la recerca de tesi doctoral a càrrec de Brenda Bär, *Construcción de comunes educativos locales a partir del aprendizaje-servi*cio, amb la direcció i col·laboració de Laura Rubio i Xus Martín, vinculades al Grup de Recerca en Educació Moral (GREM) de la Universitat de Barcelona i al Centre Promotor d'Aprenentatge Servei. A més de la revisió i entrevistes amb referents municipals d'experiències consolidades d'aprenentatge servei, volem donar les gràcies als equips tècnics locals dels ajuntaments de Barcelona, Sant Cugat del Vallès, Puig-reig i Gurb, que ens van obrir les portes a impulsar aquestes experiències.

Especialment, volem transmetre un profund agraïment per haver compartit el seu treball, experiència i reflexions a Laura Campo, Blanca Romañá, Josep Puig, Clàudia Bassaganya, Roser Batlle, Josep Palos i Jordi Calvet (Centre Promotor ApS); Sara Mataroto (DIBA); Maria Monzó i Judit Rifà (Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional de l'Ajuntament de Barcelona); Gemma Blasco, Nathalie Souto, Susana Andrés (equips de districte de Barcelona); Montse Quiñones, Elena Roca i Martí Boneta (Consorci d'Educació de Barcelona); Carola Calventus i German Llerena (Ajuntament de Sant Cugat); Alba Camps, Elisabet Teixidor i Jesús Subirats (Ajuntament de Puig-reig), i Ivanna Oliveres (Ajuntament de Gurb). A més, també volem donar les gràcies a tots aquells centres educatius, entitats, institucions i equips tècnics de les administracions educatives i locals que, amb el seu treball, donen vida als projectes amb els quals cobra sentit l'aposta de l'aprenentatge servei a les ciutats.

Índex

Introducció 2
A qui s'adreça la guia? 3
Per què cal fer ApS des del territori? 4
Qui impulsa el procés i hi participa? 7
Principis 10
Quins passos cal seguir? 11
1. Acordar el pla de treball inicial 13
2. Presentar la proposta a la comunitat i definir reptes comuns 16
3. Mapejar el que ja es fa, recursos i oportunitats 19
4. Establir dinàmiques de treball i accions d'impuls de l'ApS 22
5. Construir projectes d'ApS 24
6. Revisar i establir nous reptes de futur 27
Teoria del canvi 29
Recuperar el bé comú des de l'educació 31
Altres guies i recursos sobre ApS en l'àmbit local 33
Annexos. Eines 35

Introducció

Aquesta guia pretén ser un suport per a agents de l'àmbit local per construir apostes d'enriquir experiències educatives socialment transformadores amb la participació activa de la comunitat. Es proposa, així, parar esment als passos necessaris perquè creixin projectes d'ApS, al mateix temps que es generin les estructures i els circuits necessaris perquè sorgeixin i es consolidin amb el pas del temps, que siguin cada vegada més rics pedagògicament, que tinguin la participació de més actors i que es vinculin a veritables necessitats del territori.

Alhora, la guia cerca aprofundir en les potencialitats de l'aprenentatge servei com a proposta que mobilitza cap al bé comú i enforteix els llaços comunitaris; una transformació que acaba dotant-se d'un procés educatiu que opera amb finalitats emancipadores: canviant les percepcions de les persones sobre el públic, creant relacions socials més fortes i igualitàries i apoderant-les amb noves capacitats per a la participació i l'actuació a favor del col·lectiu.

Objectius

- Visibilitzar la possibilitat de construir ciutats educadores a partir de l'aprenentatge servei que participin en reptes socials del territori.
- Generar experiències ApS pedagògicament riques que aprofitin les oportunitats educatives que ofereix l'entorn.
- Crear xarxes de treball sostenibles per facilitar les experiències.
- Potenciar el treball en xarxa i comunitari orientat al bé comú.

A qui s'adreça la guia?

Aquesta guia pot ser d'utilitat per a qualsevol agent que tingui la intenció d'impulsar programes educatius territorials que incorporin l'aprenentatge servei:

Equips tècnics d'administracions locals, tant de l'àrea d'educació com d'altres àrees que puguin ser susceptibles d'iniciar projectes d'aprenentatge servei en el seu àmbit temàtic.

Entitats o persones que acompanyen processos d'implementació, siguin entitats educatives del territori o de suport extern puntual.

Administracions educatives amb agents al territori, com ara serveis educatius, d'inspecció o centres de recursos pedagògics (CRP).

Per què cal fer ApS des del territori?

Partim de la base que l'educació és responsabilitat de tots els agents educatius i socials i que s'enriqueix amb una implicació compartida de tots ells. A més, tant els espais educatius com els agents de territori comparteixen finalitats en la construcció de comunitats que afavoreixin la cooperació i la contribució al bé comú, i poden sumar esforços per potenciar el seu impacte.

Quan els municipis se sumen a l'impuls de l'aprenentatge servei, coincideixen amb els centres educatius en una manera d'entendre l'educació en què les actuacions educatives no només preparen per al futur, sinó que des del primer moment promouen l'exercici de ciutadania, ja que ofereixen possibilitats per implicar-se en la transformació de l'entorn. S'amplia el concepte d'educació més enllà de l'entorn escolar i es generen noves formes de relació i sinergies entre espais educatius i socials per aprofitar el potencial de les comunitats.

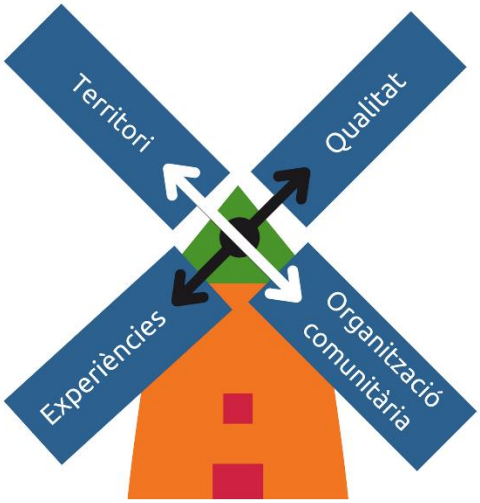
Les **principals aportacions** que suposa l'aprenentatge servei en relació amb el territori:

- Forma part d'una **generació de propostes educatives** que tenen com a dinamisme essencial el treball conjunt en benefici de la comunitat per construir societats més dignes i justes.
- **Enriqueix el treball de les entitats**, atès que els projectes d'ApS, mitjançant els serveis plantejats i la participació de més persones, sumen forces en els seus objectius i els permeten assumir noves accions.
- Potencia l'**agència educativa dels agents socials** del territori, la seva capacitat de decidir, actuar i implicar-se en educació de manera activa.
- **Genera una xarxa educativa local forta i viva** de centres implicats en el seu entorn i d'entitats que assumeixen ser agent educador, que generen un poble o ciutat corresponsables de l'educació de les persones.
- **Incrementa el capital social**, augmenta el coneixement de l'entorn i millora l'arrelament i la potenciació d'aquest entorn per aconseguir més impacte en la cohesió social.

Què és l'aprenentatge servei?

És una proposta educativa que combina processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte ben articulat, en el qual els participants es formen treballant sobre necessitats reals de l'entorn amb l'objectiu de millorar-lo (Puig, Batlle, Bosch i Pals, *Aprenentatge servei. Educació i compromís cívic*, 2006, p. 22). L'aprenentatge servei introdueix elements per treballar la cohesió social, la participació ciutadana i el treball de necessitats reals en tant que vincula en un sol projecte la identificació de necessitats socials concretes i els mitjans per resoldre-les aprenent.

La implementació territorial de l'aprenentatge servei promou un procés en clau de comú educatiu, aposta per unes pràctiques educatives participades riques i per l'educació per recuperar llaços comunitaris i generar ciutadania compromesa.

Les accions i dinàmiques que es proposen implementar van més enllà de l'impuls d'experiències puntuals d'aprenentatge servei. Busquen activar un procés constructor de comú, com si fossin les aspes d'un molí que impulsen canvis continus en el territori. D'una banda, afavoreixen experiències sostenibles en el temps, que puguin anar **creixent en qualitat pedagògica** aprofitant les potencialitats de l'aprenentatge servei, sumant agents amb més sentit i responent millor a les necessitats del territori. D'altra banda, generen una **organització comunitària que teixeix aliances de territori** i poden ser una escola de participació per a les persones que la impulsen, no només les participants en projectes concrets, sinó totes aquelles que es mobilitzen en els grups motors (centres educatius, entitats, equips tècnics locals, líders comunitaris, etc.). D'aquesta manera, qui participa s'implica en els assumptes públics, es forma com a membre de la comunitat i assumeix responsabilitats. Tot això té la finalitat d'activar un procés amb un rumb clar, en què el vent que generin les aspes ens orienti a favor del bé comú.

ApS i ciutat educadora

L'aprenentatge servei és una proposta concreta en què cristal·litzen les inspiracions de la ciutat educadora, tal com l'entén Trilla (2005), i en què les ciutats educadores permeten aprendre «la» ciutat, «a la» ciutat i «de la» ciutat. A tot això l'aprenentatge servei hi afegeix aprendre fins i tot «amb la» ciutat i «per a la» ciutat, ja que es tracta de propostes educatives que responen a necessitats de la societat i només poden desenvolupar-se des d'ella mateixa.

L'aprenentatge servei és més que una metodologia concreta. És un catalitzador i plataforma d'altres canvis. Josep M. Puig considera que l'ApS suposa una **triple revolució**: **metodològica** —transforma les pràctiques educatives cap a la pedagogia activa—, **filosòfica** —introdueix el servei i la relació en la nostra manera d'entendre l'educació—, i com a **estratègia d'organització comunitària** —teixeix xarxes de col·laboració activa entre agents—.

> **"La teoria separada de la pràctica és pur verbalisme inoperant i la pràctica separada de la teoria és activisme cec. «És per això mateix que no hi ha praxi autèntica fora de la unitat dialèctica acció-reflexió, pràctica-teoria."**
>
> Freire, La educación como práctica de libertad, 1984, p. 30.

Qui impulsa el procés i hi participa?

Incorporar l'aprenentatge servei i impulsar projectes en un territori no és tasca d'una sola persona o institució, sinó que necessita la implicació i coordinació entre agents diversos. Un impulsor inicial haurà d'anar incorporant agents per aconseguir una aposta àmplia i comunitària en què cadascú aporti el seu coneixement, tingui funcions pròpies i sumi esforços en les noves accions conjuntes que es consideri interessant emprendre.

Fig. 1. Agents que cal considerar en l'impuls de l'aprenentatge servei.
Font: 'Implantar l'ApS a l'àmbit local'.

El rol dels ajuntaments i ens locals

Els ajuntaments i les administracions locals tenen un rol important i la possibilitat de donar estabilitat a aquesta mena de procés sense apropiar-se'ls, coordinant agents i generant una aposta arrelada en el conjunt del territori. Aquesta implicació pot impulsar-se des de l'àrea d'educació, joventut o altres susceptibles de dur a terme projectes en la seva temàtica (medi ambient, cooperació, etc.) de manera oberta a la transversalitat entre totes les àrees.

Aportació dels ajuntaments:

- Coneixement real de les necessitats de l'entorn.
- Coneixement del teixit associatiu local.
- Experiència en programes d'intervenció educativa i social.
- Mediació entre escola i entorn comunitari.
- Possibilitat d'aportació de recursos per als projectes: humans, tècnics i materials.

Possibles funcions de les administracions locals a l'aprenentatge servei:

- Impuls d'una aposta comuna global de municipi en clau de ciutat educadora o projecte educatiu d'entorn.
- Connexió de centres i entitats socials per als projectes.
- Dinamització d'un grup motor amb agents de l'entorn.
- Assessorament en el disseny de projectes.
- Promoció d'accions formatives d'ApS per a centres i entitats.
- Visibilització de l'aposta i els projectes, així com accions de reconeixement i difusió.

Participants i responsables

Alguna persona o un grup de persones han d'assumir la responsabilitat del seguiment de la proposta de territori amb un lideratge que treballi cap a la corresponsabilitat entre agents. Aquest rol pot tenir més bon encaix per als equips tècnics de l'administració local d'educació, joventut, participació, serveis educatius de l'administració central (Centre de Recursos Pedagògics, LIC, etc.), persones o entitats externes que ja coordinen actuacions com els plans educatius d'entorn o entitats específiques d'aprenentatge servei.

Altres agents als quals es pot convidar a participar són: centres educatius, entitats socials, equipaments (biblioteques, ràdios, centres cívics, etc.) i associacions de famílies, entre d'altres.

Figura de suport i ignició

No sempre hi ha una figura amb prou coneixement o dedicació en la seva jornada per activar les primeres accions que són necessàries. Per això, s'ha vist la necessitat de tenir una figura de suport, que sumi l'energia extra per a la ignició d'aquestes noves dinàmiques i que després continuïn actives gràcies a la resta d'agents. Aquesta figura a vegades ha estat un suport que no buscava substituir cap agent del sistema, sinó anar traslladant les seves funcions als que són permanents al territori per poder-se retirar quan la nova dinàmica estigui arrelada.

La persona ignidora sempre es retira?

La persona que facilita la ignició del procés pot anar acompanyant alguna figura que acabi coordinant l'aposta, compartint responsabilitats entre més agents. Però no sempre és possible en totes les realitats, sinó que en algunes ha estat necessari mantenir aquesta figura de suport específica de coordinació amb les funcions d'ApS. A vegades està vinculada al PAC o a un altre projecte comunitari i pot ser un agent extern o d'una entitat del territori.

Principis

Durant la implementació territorial de l'aprenentatge servei s'aconsella que es tinguin en compte els principis següents. Es tracta de maneres d'actuar, pensar o conduir-nos que ens ajuden a enfocar les nostres accions i que coincideixen amb la filosofia que impregna l'ApS.

Obertura i interdisciplinarietat

Ampliar la mirada i estar obert, amb una mirada interdisciplinària, a convidar més agents a participar-hi i tenir en compte les seves idees i preocupacions. Això permet captar i comprendre el territori des del conjunt de les seves necessitats i subratllar les possibles aportacions de l'aprenentatge servei de manera més integradora.

No apropiació

Considerar que l'aposta no té propietaris ni impulsors únics, sinó que és compartida i tots els agents la poden considerar pròpia.

Respecte mutu

Vetllar per un clima d'escolta, comprensió i respecte mutu que es mantingui al llarg del procés, que faciliti i valori l'aportació particular de cada agent.

Reconeixement

Recordar que no es parteix des de zero, sinó que cal conèixer i donar valor a totes aquelles experiències que ja existeixen en el territori i subratllar l'aportació de cada agent.

Coherència

Ser conseqüent amb el repte i oferir recursos específics perquè tota la comunitat pugui activar projectes nous i implicar-se en projectes compartits. Això ha de permetre passar d'una aposta en abstracte a establir espais, moments i recursos que possibilitin que es pugui materialitzar.

Construcció conjunta i corresponsabilitat

Compartir la responsabilitat del conjunt de tasques i funcions entre diferents administracions i agents per garantir el millor escenari de promoció de l'aprenentatge servei de manera conjunta al territori i la seva sostenibilitat a llarg termini.

Apoderament

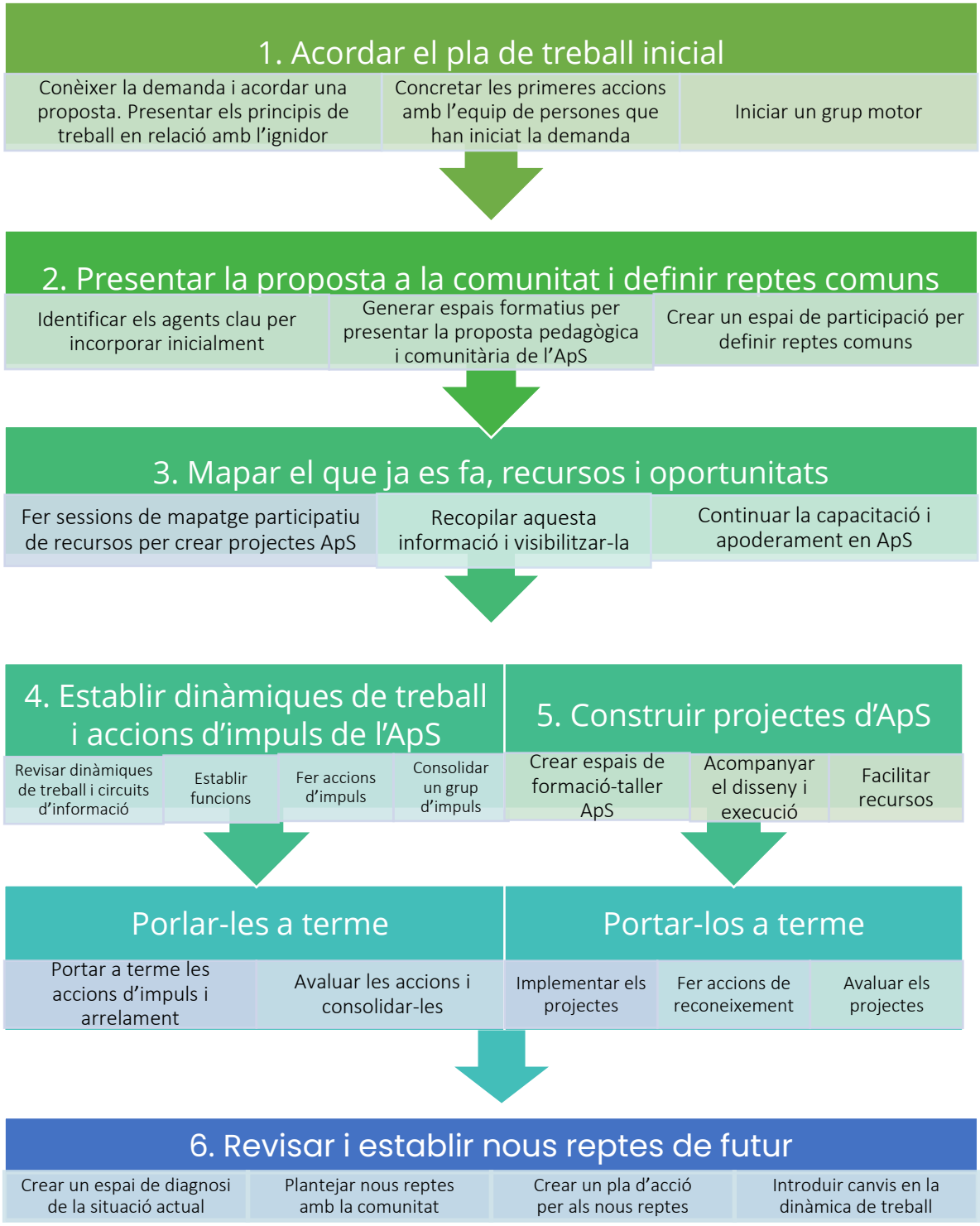
Treballar amb una visió de procés d'apoderament, tant pedagògic com organitzatiu, per part dels agents i la comunitat. Dedicar esforços al fet que les persones del territori adquireixin les habilitats necessàries per ser els qui assumeixin i mantinguin les noves tasques, així com habilitats personals per facilitar les relacions humanes que poden condicionar el procés.

Sostenibilitat

Anar establint mecanismes, dinàmiques i eines que permetin consolidar i donar continuïtat a la tasca iniciada i a les xarxes de treball generades en aquest pas amb una mirada a llarg termin

Quins passos cal seguir?

Implementar l'aprenentatge servei en clau de procés comunitari suposa abordar diferents passos, que han d'adaptar-se de manera flexible a la realitat de cada territori (grandària, recursos de l'administració local, quantitat de centres o entitats, necessitats prioritàries, etc.).

1. Acordar el pla de treball inicial
Conèixer la demanda i acordar una proposta. Presentar els principis de treball en relació amb l'ignidor
Concretar les primeres accions amb l'equip de persones que han iniciat la demanda
Iniciar un grup motor
2. Presentar la proposta a la comunitat i definir reptes comuns
Identificar els agents clau per incorporar inicialment
Generar espais formatius per presentar la proposta pedagògica i comunitària de l'ApS
Crear un espai de participació per definir reptes comuns
3. Mapar el que ja es fa, recursos i oportunitats
Fer sessions de mapatge participatiu de recursos per crear projectes ApS
Recopilar aquesta informació i visibilitzar-la
Continuar la capacitació i apoderament en ApS
4. Establir dinàmiques de treball i accions d'impuls de l'ApS
Revisar dinàmiques de treball i circuits d'informació
Establir funcions
Fer accions d'impuls
Consolidar un grup d'impuls
5. Construir projectes d'ApS
Crear espais de formació-taller ApS
Acompanyar el disseny i execució
Facilitar recursos
Porlar-les a terme
Portar a terme les accions d'impuls i arrelament
Avaluar les accions i consolidar-les
Portar-los a terme
Implementar els projectes
Fer accions de reconeixement
Avaluar els projectes
6. Revisar i establir nous reptes de futur
Crear un espai de diagnosi de la situació actual
Plantejar nous reptes amb la comunitat
Crear un pla d'acció per als nous reptes
Introduir canvis en la dinàmica de treball

1. Acordar el pla de treball inicial

«No arribem amb les mans buides, sinó amb propostes a acordar.»

Els territoris poden tenir demandes que són desencadenants inicials (voler oferir una formació única, una petició d'ajuda des d'un centre que ja fa ApS, donar resposta al servei comunitari a l'ESO, etc.). És interessant aprofitar les motivacions puntuals per plantejar un abordatge més ampli en clau de procés que generi una dinàmica estable d'aposta de territori. La persona responsable o ignidora fa una primera aproximació a la realitat del territori per conèixer-lo i proposa un procés (passos i pla de treball inicial) que acorda amb els agents locals amb capacitat de decisió per començar les accions.

Desenvolupament

1. Conèixer la demanda i acordar la proposta de treball a dur a terme. Implica compartir la voluntat de generar una aposta ApS més àmplia i també els principis de treball que es proposen en relació amb l'ignidor.
2. Decidir i concretar les primeres accions amb l'equip de persones que han iniciat la demanda.
3. Iniciar les reunions amb els primers agents a qui es convida a participar en el projecte, com a embrió d'un futur grup motor ApS.

Experiència

Sant Cugat ja havia contactat amb el Centre Promotor d'Aprenentatge Servei i la Diputació de Barcelona diverses vegades per organitzar cursos per a professors i entitats sobre aprenentatge servei. Docents i referents d'entitats canviaven i feien aparèixer i desaparèixer projectes. Per algunes webs se sabia que alguns estaven actius, però no exactament quins, i aleshores tornava a sorgir l'interès i acabaven volent organitzar un nou curs de formació. Pensant a no repetir sempre la mateixa acció i amb la preocupació per la sostenibilitat dels projectes, es va acordar plantejar una revisió per consolidar l'aposta del municipi per l'ApS. Això va suposar mapar projectes actius, reprendre contactes amb el Centre de Recursos Pedagògics per establir una coordinació conjunta, buscar suport polític que consolidés l'aposta perquè no depengués de la motivació de l'equip tècnic i de compartir-la amb altres àrees. Es va acordar iniciar un procés per consolidar una dinàmica estable que va tenir dos anys d'acompanyament i que buscava continuïtat.

Treballar en clau de procés

Cada territori tindrà un punt de partida diferent, per això cal prendre consciència de la situació inicial i cercar accions que mobilitzin l'ecosistema educatiu local per aconseguir una dinàmica que incorpori l'ApS.

Idees pràctiques

- Aspectes que es poden indagar d'un municipi des d'un agent de suport extern per tenir més coneixement inicial i situar les propostes.

El territori i urbanisme | La demografia | L'economia | La història recent | Els centres educatius | L'associacionisme

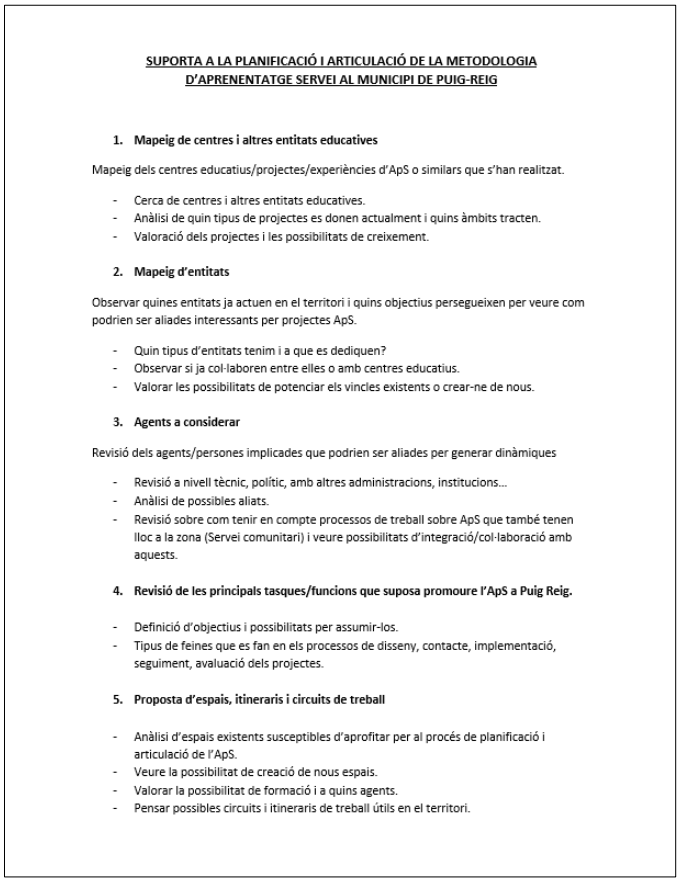
- En el moment de presentar l'ApS als agents inicials es recomana fer servir vídeos de projectes en què es vegin accions territorialitzades: organització d'actes o campanyes obertes al municipi, millores a l'espai públic, etc.

Fig. 2. Exemples de vídeos i fitxes per exemplificar experiències d'ApS territorialitzades

- Exemple de document de proposta inicial d'accions que cal acordar a les primeres reunions. Annex 2.

SUPORTA A LA PLANIFICACIÓ I ARTICULACIÓ DE LA METODOLOGIA D'APRENENTATGE SERVEI AL MUNICIPI DE PUIG-REIG

1. **Mapeig de centres i altres entitats educatives**

Mapeig dels centres educatius/projectes/experiències d'ApS o similars que s'han realitzat.

- Cerca de centres i altres entitats educatives.
- Anàlisi de quin tipus de projectes es donen actualment i quins àmbits tracten.
- Valoració dels projectes i les possibilitats de creixement.

2. **Mapeig d'entitats**

Observar quines entitats ja actuen en el territori i quins objectius persegueixen per veure com podrien ser aliades interessants per projectes ApS.

- Quin tipus d'entitats tenim i a que es dediquen?
- Observar si ja col·laboren entre elles o amb centres educatius.
- Valorar les possibilitats de potenciar els vincles existents o crear-ne de nous.

3. **Agents a considerar**

Revisió dels agents/persones implicades que podrien ser aliades per generar dinàmiques

- Revisió a nivell tècnic, polític, amb altres administracions, institucions...
- Anàlisi de possibles aliats.
- Revisió sobre com tenir en compte processos de treball sobre ApS que també tenen lloc a la zona (Servei comunitari) i veure possibilitats d'integració/col·laboració amb aquests.

4. **Revisió de les principals tasques/funcions que suposa promoure l'ApS a Puig Reig.**

- Definició d'objectius i possibilitats per assumir-los.
- Tipus de feines que es fan en els processos de disseny, contacte, implementació, seguiment, avaluació dels projectes.

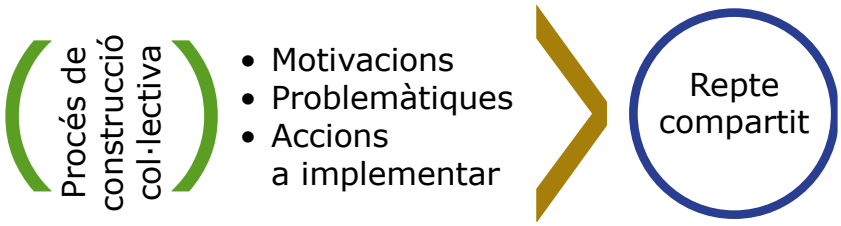
5. **Proposta d'espais, itineraris i circuits de treball**

- Anàlisi d'espais existents susceptibles d'aprofitar per al procés de planificació i articulació de l'ApS.
- Veure la possibilitat de creació de nous espais.
- Valorar la possibilitat de formació i a quins agents.
- Pensar possibles circuits i itineraris de treball útils en el territori.

Fig. 3. Document amb una proposta inicial de pla de treball.

2. Presentar la proposta a la comunitat i definir reptes comuns

«Ningú et demana que et fiquis en això, per això estar convençut de per què ho fas et dona força.»

Les persones del territori han de fer-se pròpia la proposta. Per això és important generar espais on es pugui presentar què és l'aprenentatge servei, que es destaquin les seves aportacions a la comunitat, i que hi hagi participació perquè les persones puguin connectar-lo amb els reptes de la seva realitat. D'aquesta manera, els ajudarem a ser més conscients de les problemàtiques, a compartir les seves motivacions i els objectius que ja s'estan volent implementar al territori, i farem que es generi un repte compartit que incorpori la implementació de l'aprenentatge servei. També es pot vincular l'ApS a apostes més àmplies i actives al territori, com els PAC, PEE, Educació 360, etc.

Desenvolupament

1. Identificar els primers agents clau per a la promoció de l'ApS als quals convidar a reunions participatives i formatives, que en un futur poden incorporar-se al grup motor. Aquests agents poden variar segons la mida i la realitat del municipi.

2. En aquests espais, generar càpsules formatives per presentar els aspectes bàsics de l'ApS, destacant-ne les potencialitats i aportacions per a centres, entitats i territori.

3. Generar espais participatius on els agents puguin compartir les seves problemàtiques i motivacions, i les accions que pretenen implementar, amb la intenció d'observar en quins poden confluir incorporant l'aprenentatge servei.

Experiència

La Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional de l'Ajuntament de Barcelona (DJGCI), les ONG i entitats de l'àmbit tenien una certa preocupació sobre l'impacte de les actuacions educatives. Pensaven que acostar-se als espais educatius amb xerrades, tallers puntuals o maletes pedagògiques no els permetia dur a terme accions realment transformadores ni ser coherents amb el gir que pretenien fer de l'assistencialisme a l'Educació per a la Justícia Global. Els centres també sentien que els arribaven moltes propostes poc connectades al dia a dia. Per això, quan se'ls presenta la proposta de l'aprenentatge servei i la seva potencialitat de construir projectes conjunts entre entitats i centres, que plantegen col·laboracions més llargues i que els permeten superar la indignació que generaven amb les xerrades, fent un pas cap a l'acció mitjançant la implicació en un servei, li veuen una gran potencialitat. La DJGCI i les entitats connecten l'ApS amb la necessitat de cercar estratègies concretes i actuar d'acord amb aquest paradigma més transformador, i aquesta aposta la rep millor el món educatiu.

Idees pràctiques

- Incloure espais a les reunions i presentacions perquè els agents puguin compartir reflexions al voltant de qüestions com: «Pensem conjuntament què pot aportar el que s'ha explicat d'ApS a problemàtiques, motivacions i accions que estem implementant a les nostres entitats, als centres educatius o al territori».
- Utilitzar com a suport un mapa del territori amb algunes dades que puguin inspirar a situar la detecció de necessitats.
- Recollir les preocupacions de cada agent i relacionar-les generant diàleg entre agents per facilitar que trobin reptes conjunts.

Traballar en una triple direcció

Sempre que es comparteixi l'aposta és interessant cercar aliances i construir accions alhora en tres àmbits diferents: **tècnic, polític i del teixit associatiu.**

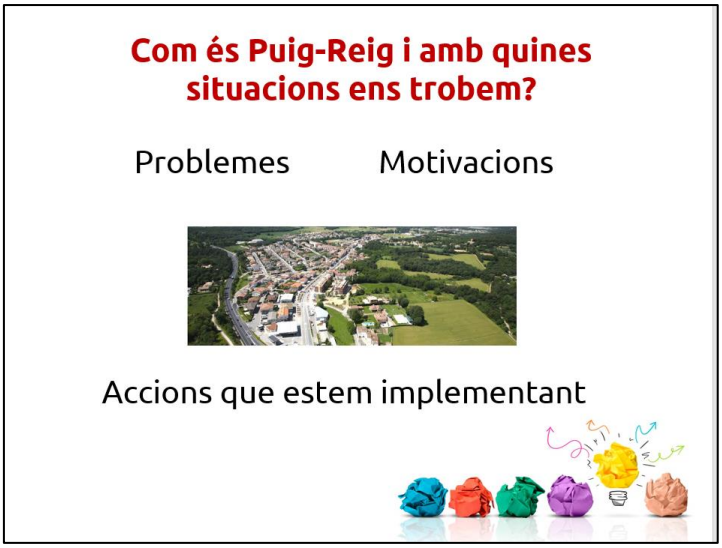

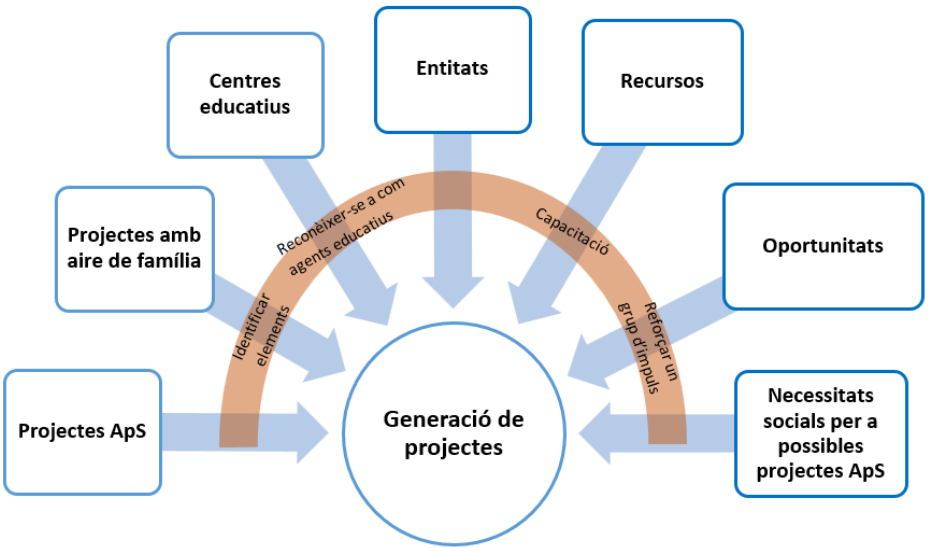
Fig. 4. Diapositiva amb les idees d'elements a identificar per construir reptes conjunts en clau ApS.

Fig. 5. Dinàmica per identificar problemàtiques i crear reptes conjunts.

3. Mapejar el que ja es fa, recursos i oportunitats

«En ApS gairebé ningú parteix de zero, és important reconèixer el que ja hi ha al territori.»

Quan les persones i organitzacions de la comunitat coneixen l'ApS i han vist en la proposta possibilitats d'afegir-s'hi, cal organitzar i mobilitzar els elements existents per generar projectes que responguin a les seves necessitats reals, així com a les persones protagonistes que poden ser clau per assumir els canvis desitjats. Això suposa identificar els projectes existents, els que són semblants, i diferents recursos del territori (ràdios, equipaments, biblioteques, etc.), així com altres oportunitats (una campanya sensibilitzadora o alguna necessitat per cobrir). Alhora que s'identifiquen els recursos, també es necessita la capacitació i l'acompanyament perquè es puguin reconèixer com a agents educatius i dur a terme un projecte, així com anar reforçant i consolidant el grup d'impuls de l'aposta des del punt de vista del municipi.

Desenvolupament

1. Crear sessions participatives en què s'identifiquin conjuntament els projectes ApS existents o similars, possibles recursos o equipaments que hi podrien participar, oportunitats que les diferents àrees podrien cobrir amb un ApS o necessitats socials del municipi.

2. Recopilar i visibilitzar aquest mapeig del territori.

3. Aprofitar aquests espais per continuar la capacitació i apoderament dels agents ApS i anar consolidant el grup motor.

Experiència

Gurb ja era conegut a Catalunya per ser un dels municipis amb trajectòria en ApS quan es va iniciar la proposta del Servei Comunitari amb aquesta metodologia com una actuació dins del currículum de secundària. A l'ajuntament li interessava saber què es feia, detectar noves possibilitats de projectes i aconseguir que estiguessin més vinculats a les necessitats reals del territori i a les entitats del municipi per potenciar el treball en xarxa. Per això es va iniciar un mapeig amb les integrants del Consell Escolar Municipal, en què participaven els centres educatius, la tècnica de joventut, alguna entitat i l'equip de regidors d'Educació. Aquest espai també va permetre incorporar càpsules formatives per potenciar aspectes pedagògics dels projectes i veure reptes dels ApS actuals.

Combinar espais de reflexió i acció

Alhora que es generen espais formatius, que permeten reflexionar i planificar accions, cal començar a crear projectes tangibles en què els participants puguin veure l'Aps en funcionament.

Idees pràctiques

- A les dinàmiques es poden utilitzar targetes de diferents colors amb idees de possibles agents o elements que cal mapar al territori. Annex 3.

Fig. 6. Sessió d'identificació de recursos ApS a Gurb.

Fig. 7. Diapositiva amb propostes de recursos per mapar.

- Per facilitar la identificació de projectes ApS existents o possibles oportunitats o necessitats es poden fer servir fitxes amb els dinamismes bàsics de l'ApS. Annex 4.
- La informació del mapeig es pot buidar en un document catàleg d'oportunitats o una base de dades en línia disponible per a tots els agents interessats. Annex 5.

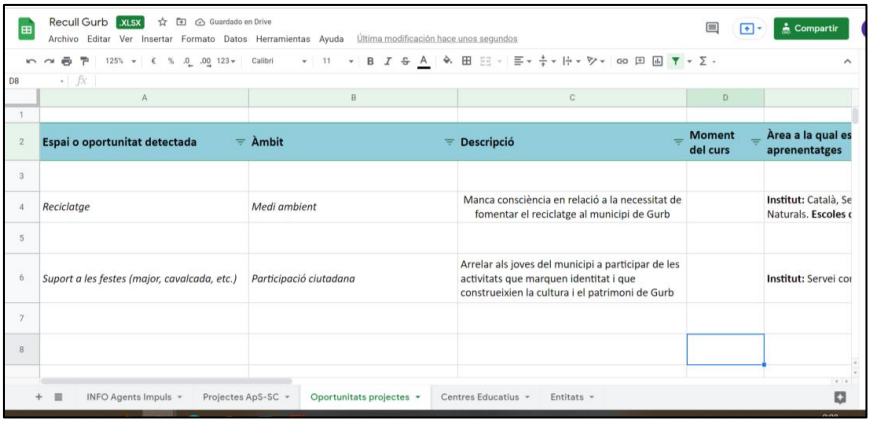

Fig. 8. Document en línia compartit amb el buidatge del mapatge i les oportunitats detectades.

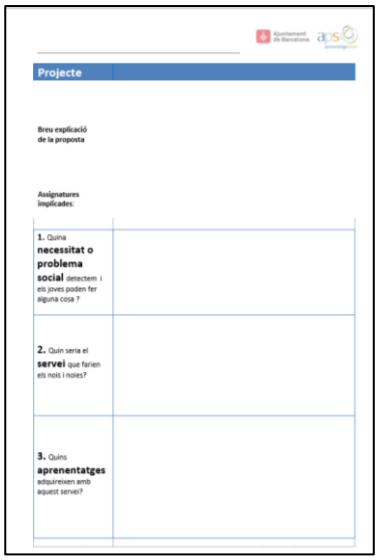
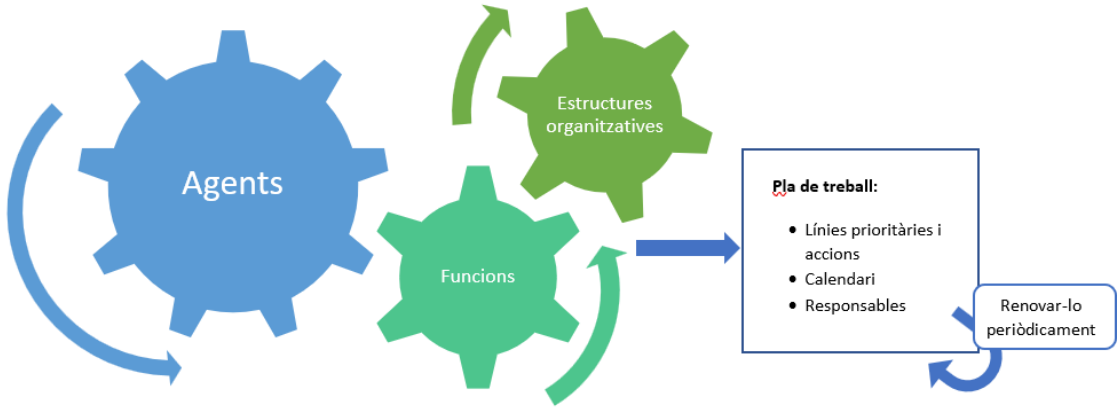

Fig. 9. Fitxa per crear propostes ApS.

4. Establir dinàmiques de treball i accions d'impuls de l'ApS

«Si volem que els ApS siguin perdurables, cal pensar com s'organitza tot això.»

Cal consolidar circuits d'informació i dinàmiques de treball entre agents perquè no només sorgeixin projectes, sinó que es mantinguin, millorin i en un futur en sorgeixin de nous amb altres agents. Això implica dur a terme algunes accions d'impuls puntuals (organització de cursos, trobades o actes de reconeixement), però alhora consolidar espais organitzatius on els agents del territori assumeixin les funcions acordades.

Portar-les a terme

Aquest pas no acaba quan s'estableixen les noves dinàmiques i accions, sinó que s'haurà de comptar el temps per dur-les a terme, afinar-ne l'encaix i consolidar-les.

Desenvolupament

1. Revisar, en reunions conjuntes, dinàmiques de treball i circuits d'informació necessaris per generar projectes.
2. Establir funcions corresponsabilitzades i distribuïdes entre agents.
3. Acordar les accions d'impuls que cal dur a terme durant el curs.
4. Consolidar espais organitzatius necessaris, com ara el grup motor d'impuls ApS.

Experiència

A Puig-reig es va decidir que el millor espai per donar estabilitat als projectes d'aprenentatge servei era crear un grup de treball vinculat al Consell Escolar Municipal com a estructura on ja es reunien representants dels diferents espais educatius i on es podien vincular entitats socials implicades. El grup va decidir que feia reunions a finals de curs per compartir idees i necessitats i prioritzar els projectes en els quals s'implicaria el curs següent. Buscarien els agents a sumar o vincular el projecte segons la seva temàtica i serveis. Els centres executarien els projectes en les fases prèvies i els representants de l'ajuntament donarien suport logístic a les accions de servei fora dels centres i a la coordinació entre els centres perquè fossin part d'un projecte conjunt. A més a més dels projectes concrets, el grup motor era responsable de decidir accions sobre l'aposta global: crear xarxes socials per difondre els ApS, actes finals de reconeixement, etc.

Facilitar l'apoderament i l'autonomia

És possible que inicialment les funcions d'impuls de l'ApS i la coordinació de l'aposta les assumeixin les persones impulsores principals o ignidores, però es tractarà d'anar empoderant altres agents per assumir-les.

Idees pràctiques

- Generar sessions de treball participatives on es puguin visibilitzar possibles agents i funcions en targetes (annex 6), decidir les que són necessàries i atribuir-les als agents que les poden assumir.

- Establir diferents tipus de reunions organitzatives segons la mesura del municipi i les possibilitats de dedicació: grup motor de tècnics amb reunions periòdiques, consell assessor anual ampliat, grup amb les responsables de projectes. Exemple de tipus de reunió i participants a l'annex 6.

- Generar un pla de treball anual amb les accions puntuals i calendaritzar-lo amb responsables perquè guiï el treball del grup. Annex 7.

Fig. 10. Sessió de treball del grup motor ApS a Puig-reig per distribuir funcions.

5. Construir projectes d'ApS

«En l'ApS aprens quan ho vius»

Un cop identificades les oportunitats de possibles projectes d'ApS al territori, toca posar-se a treballar: construir-los i dur-los a terme. Per això és interessant acabar de concretar els elements bàsics d'aquesta actuació i facilitar els contactes necessaris entre entitats, centres i altres possibles participants en l'APS. Això implica definir la necessitat social sobre la qual s'actuarà, amb quin servei, quins aprenentatges es treballaran, així com altres aspectes pedagògics i organitzatius essencials dels projectes. Aquest procés es pot donar en espais de formació o seminaris que incorporin moments pràctics com ara tallers, reunions de treball i acompanyament amb els possibles participants o assessorament des de la distància del treball autònom. Per facilitar els projectes també pot ser un ajut disposar de recursos tècnics, infraestructures o fins i tot recursos econòmics facilitats pel municipi.

Portar-los a terme

Després es necessitarà un temps per dur a terme els projectes, acompanyar-ne l'execució, difondre'ls i reconèixer els participants un cop s'hagin acabat. Això ens ajudarà a reforçar positivament les accions i motivar-nos cap a nous ApS.

Desenvolupament

1. Crear espais de formació-taller en ApS.
2. Acompanyar i coordinar el disseny i l'execució.
3. Facilitar recursos (espais, infra-estructures, recursos econòmics, etc.)
4. Difondre els projectes i organitzar espais de reconeixement.
5. Avaluar els projectes ApS per potenciar-ne la millora.

Experiència

Des de la Direcció de Justícia Global i de Cooperació Internacional de l'Ajuntament de Barcelona (DJGCI) es van iniciar diverses estratègies per acompanyar la creació de projectes. El primer curs que s'apostava per l'ApS es va fer una formació per a entitats en què es van identificar tres possibles projectes pilot que es van acompanyar amb espais de reunió per dissenyar-los i donar suport a la seva implementació. A més a més de l'espai conjunt, les entitats podien fer trobades individuals. Més endavant es va replicar aquesta estratègia als diferents districtes. Es va facilitar que la persona ignidora de l'aposta pogués dedicar temps a reunions individuals amb les entitats del territori o les persones de l'equip tècnic de districte per identificar possibles projectes i acompanyar-los. Així van sorgir ApS liderats per entitats o tècnics de cooperació de districte. Paral·lelament, es va generar una subvenció econòmica específica d'ApS per facilitar recursos perquè les entitats poguessin dur a terme els projectes i es va mantenir un espai de seminari participatiu per continuar millorant els projectes.

Acompanyar projectes pilot

L'acompanyament garanteix tenir experiències positives al territori, demostrar que és possible i motivar des de la pràctica. Per això és important difondre-les i celebrar-les públicament.

Idees pràctiques

- Disposar d'espais diversos d'acompanyament: formacions com a espais de taller pràctic, trobades individuals, *cafès ApS* per avançar en els projectes i seminaris participatius.

NECESSITAT SOCIAL

SELECCIONAR CORRECTAMENT LES DEIXALLES

	Tasques de servei	Aprenentatges
Bressol/Infantil	Activitat per aprendre on va contenidors, a la classe i anar a al carrer	Vocabulari, colors, materials
Primària	- Activitats de selecció, cartells de conscienciació de tirar-ho bé i a dins als contenidors. Visitar la deixalleria	Com dissenyar i realitzar un cartell Conèixer més tipus de material i contenidors Valors
ESO	Que els propis alumnes facin difusió: escoles, plaça, veïns... (abans s'ho han de preparar i treballar). Que l'alumnat ensenyi que hi va i que no. Buidar el contenidor i pesar les deixalles abans i després.	Exposicions orals, panells, cartells, fer vídeos de presentació... Estadística, civisme, c. Naturals...
Batxillerat	- Fer un estudi del que es fa bé, el que no i el que podríem fer per millorar-ho i donar-ho a conèixer. - Traduïr a nivell econòmic les deixalles per conscienciar la població del cost i fer un retorn a la població.	Recollida de dades, gràfics, elaboració d'informes... Economia, estalvi a les llars...
Adults	Preparar una campanya en què s'expliqui on va cada deixalla i que vagin a cada barri i a les escoles a explicar-ho.	
Lleure	Muntar una caminada i aprofitar l'activitat per fer recollida de deixalles	

Fig. 11. Fitxa amb possibles serveis i aprenentatges a partir d'una necessitat social detectada.

- Elaborar fitxes o documents pràctics per acompanyar els projectes ApS (similars a les fitxes d'identificació de l'annex 4 i ampliar-les).
- Crear guies pràctiques ApS per als agents, documents resum o preguntes reflexives que acompanyin la creació de projectes (annex 8).
- Fer actes de reconeixement a final de curs o aprofitar mitjans de comunicació locals per difondre les apostes.

6 | DISSABTE, 9 DE DESEMBRE DEL 2017

BERGUEDÀ SETMANAL › BAIX BERGUEDÀ

Regió7

DANI PERONA

Puig-reig fa poble a partir d'un projecte educatiu pioner que implica escoles, entitats i particulars

▶La iniciativa potencia l'aprenentatge a partir de necessitats reals, la posada en pràctica de les matèries escolars i la participació de la comunitat

Dani Perona

PUIG-REIG

poden anar plantejant noves pro-

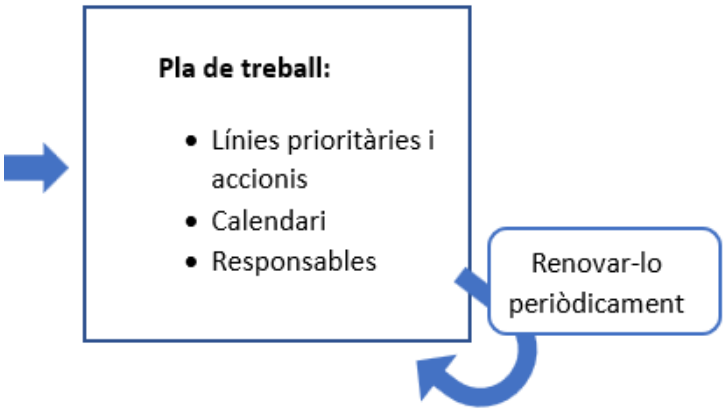
postes «a partir de

Alguns dels membres d

Fig. 12. Notícia sobre el projecte ApS anual compartit a Puig-reig.

6. Revisar i establir nous reptes de futur

«Creem un puzle: sumem les peces que falten i cadascú aporta des del seu lloc.»

Des del començament és important establir accions i temporalitzar-les en un pla de treball. Es tracta d'un procés que el territori ha d'assumir amb regularitat per mantenir l'aposta global activa, orientar els projectes cap a la millora pedagògica i l'impacte social aprofitant les potencialitats de l'ApS. Si no ho fem, correm el risc que l'aposta municipal es difumini i, amb el temps, que els projectes d'ApS actius es perdin o que se'n deixin d'impulsar de nous. Per això caldrà dedicar moments amb el grup d'impuls per analitzar la situació en què es troba el municipi, establir reptes de millora i concretar-los en accions per aconseguir-los. Això pot implicar establir un nou pla de treball per al curs següent o canvis en les dinàmiques, els circuits i les estructures que sostenen l'aposta si s'han detectat problemes o possibles millores segons les situacions observades per adequar-se millor a la situació actual.

Desenvolupament

1. Fer una nova diagnosi amb els referents o el grup motor ApS per tenir una imatge de la situació actual: projectes sorgits (nombre, etapa, temàtica, etc.), entitats implicades, qualitat dels projectes, etc.
2. Plantejar nous reptes amb la comunitat ApS.
3. Desgranar els reptes en línies d'acció, amb els responsables i el calendari específic.
4. Valorar la necessitat d'introduir canvis en la dinàmica de treball del territori.

Experiència

Després de diversos cursos impulsant projectes d'ApS a Sant Cugat i dos d'acompanyament per part de la Diputació de Barcelona i el Centre Promotor d'ApS, l'equip tècnic d'educació fa una sessió de treball de revisió de la situació actual. Visibilitzen el moment en què es troben amb l'ajuda d'un mapa de les experiències actives, algunes dades sobre els projectes, els participants i les accions principals dels darrers anys. Observen la situació, reflexionen i dialoguen sobre les seves percepcions conjuntament i sobre com els agradaria continuar. Pensen diferents reptes a abordar i en prioritzen dos per aconseguir el curs següent: acompanyar les àrees de l'administració per aprofitar algunes actuacions actives per convertir-les en ApS i consolidar espais de trobada amb altres agents del territori com ara el Centre de Recursos Pedagògics, Pla Educatiu d'Entorn, etc. Amb l'ajuda de les targetes de possibles accions, planifiquen les necessàries i decideixen en quin moment del curs seria possible dur-les a terme (formació-taller a equips tècnics, trobada amb el Centre de Recursos Pedagògics, compartir oportunitats d'ApS en una web, etc.).

Idees pràctiques

- Crear informes sobre la situació actual de l'ApS al municipi sobre la base del mapeig. Annex 9.
- Generar una línia del temps amb les accions principals per poder-les revisar conjuntament. Annex 9.
- Tornar a treballar sobre un mapa amb dades del municipi per identificar nous reptes com inicialment.
- Convertir els reptes en accions concretes mitjançant fitxes i un pla de treball. Annex 9. Targetes amb possibles accions per a l'impuls per tenir més idees (es poden basar en les funcions de l'annex 6).

Fig. 13. Sessió de l'equip d'impuls de Sant Cugat per analitzar la situació de l'ApS i pensar reptes de millora.

Construir documents que visibilitzin l'aposta

Generar un programa escrit d'aposta, webs, exposicions, tríptics, mocions a aprovar pel municipi. Aquests documents ajuden a consolidar les idees i visibilitzar l'aposta quan ja té consistència.

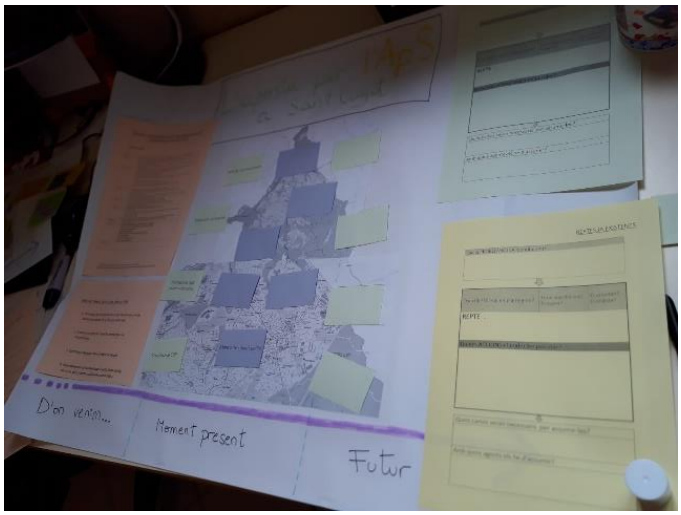
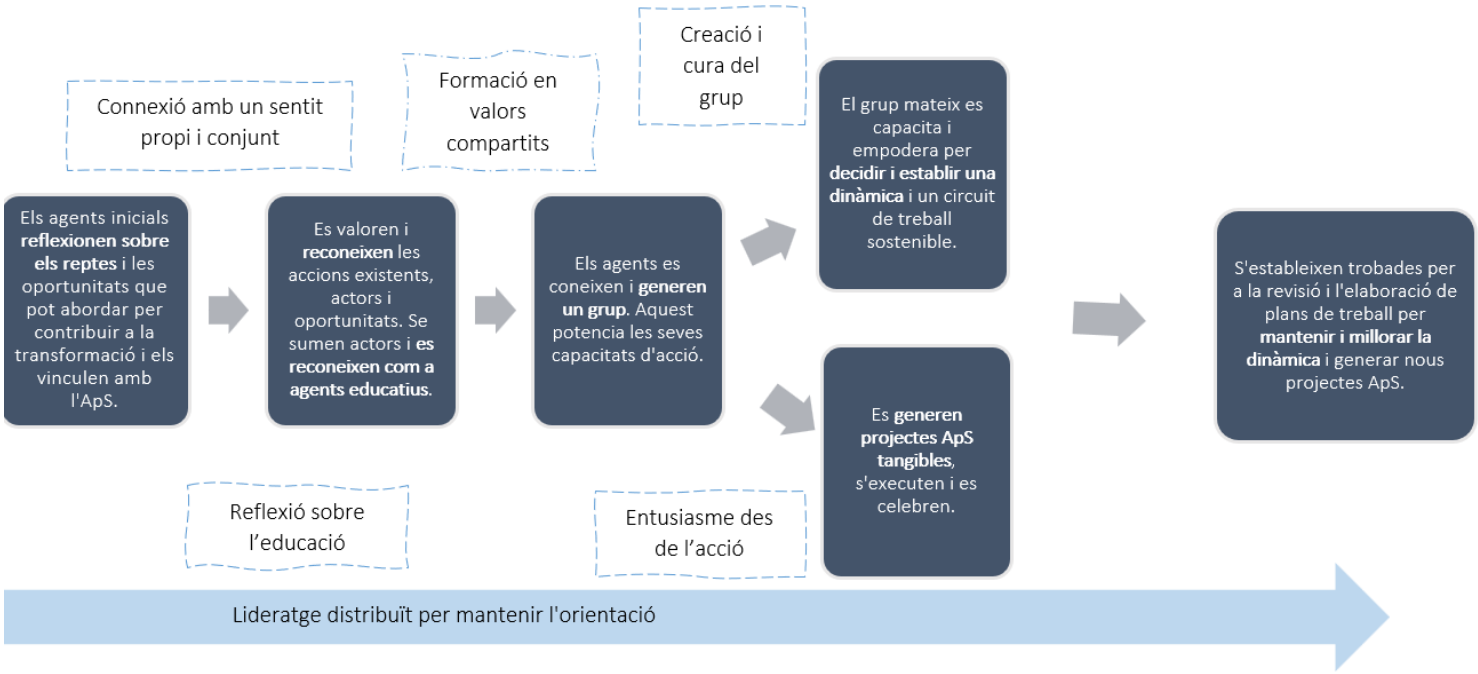

Fig. 14. Document de treball de la dinàmica participativa creada per a aquesta finalitat.

Teoria del canvi

Tot programa és construït amb el suport d'una teoria del canvi, un raonament que explica com funciona, per què funciona i què incorpora la cadena causal que relaciona l'acció amb els resultats, destacant els mecanismes que fan que tingui els efectes esperats. Aquesta teoria ens ajuda a entendre la transformació social que hi ha darrere de les nostres accions i n'incorpora la complexitat, assumint que la relació entre objectius i resultats no és unidireccional i donant valor als mecanismes que produeixen aquests canvis.

Basant-nos en aquestes idees es presenta una proposta de la possible teoria del canvi darrere de les nostres actuacions que no només cerca generar un nombre superior de projectes al territori, sinó modificar conductes, canviar mentalitats i orientar-les a la transformació social en pro del bé comú. Per això no hem de perdre de vista posar el focus en la producció de certs mecanismes mitjançant les nostres accions: que els agents puguin connectar amb el sentit de la proposta, reflexionar sobre la seva concepció de l'educació, crear un grup que pugui entusiasmar-se amb els projectes d'ApS i connectar amb els seus valors.

Recuperar el bé comú des de l'educació

Generar territoris on s'estenguin les actuacions d'aprenentatge servei en clau territorial fa que es converteixin en barris i pobles actius, implicats, amb relacions riques, i que es dotin de veritable sentit de comunitat. Es construeix prenent consciència de les problemàtiques socials, entre la reflexió i l'acció, com a ciutadania competent que comparteix una voluntat de transformar el seu entorn i una identitat de ser conjuntament.

L'educació que construeix l'aprenentatge servei en relació amb l'entorn és una educació:

- Amb participació de més agents, que alhora educa en la participació ciutadana i construeix comunitat.
- Orientada al bé comú i a la construcció de comunitats més justes i dignes.
- Que no perd la tradició renovadora de la pedagogia activa i l'educació democràtica.
- Que aposta per l'equitat per accedir a oportunitats educatives i que potencia el teixit social.

L'aprenentatge servei genera dinàmiques de bé comú educatiu local, és a dir, possibilita la gestió d'accions educatives en comunitat i amb més participació d'agents, alhora que genera un teixit comunitari més fort i empoderat per actuar orientat al bé públic i a la construcció de societats més justes.

Altres guies i recursos sobre ApS en l'àmbit local

- Martin, Xus (Coord.); Avilés, Fàtima; Bär, Brenda; Escofet, Anna; Gijón, Mònica; Payà, Montserrat i Torres, Carla. (2024) ***Rúbrica per al desenvolupament territorial de l'aprenentatge servei.*** Centre Promotor d'Aprenentatge Servei.

  Eina pràctica en forma de rúbrica per avaluar el grau de desenvolupament de l'aprenentatge servei al municipi i reflexionar sobre possibles actuacions de millora per generar una aposta territorial. Aquesta està també disponible en versió en línia en la web www.aprenentatgeservei.cat.

- Bär, Brenda; Calvet, Jordi; Campo, Laura; Puig, Josep M.; Rubio, Laura. (2020). ***Consideracions i propostes per implantar l'aprenentatge servei a l'àmbit local.*** Centre Promotor d'Aprenentatge Servei.

  Recull aportacions de diferents persones referents del món educatiu, social i de l'administració per cercar les claus bàsiques per implantar l'ApS en un territori com a tasca conjunta de diversos agents del territori.

- Puig, Josep M.; Campo, Laura. (2012). ***Implantar ApS a l'àmbit local.*** Centre Promotor d'Aprenentatge Servei. Fundació Bofill.

  Un dels primers treballs que posiciona el rol de les administracions locals per implantar l'aprenentatge servei als municipis identificant les accions bàsiques a activar.

- Bär, Brenda; Campo, Laura; Rubio, Laura. (2021). ***Líneas de acción y principios para la incorporación del aprendizaje-servicio en el ámbito local. Trabajo en red en el territorio.*** Teoría de la Educación. Revista Interuniversitaria, 33(1), 243-263.

  Article acadèmic que amplia el procés explicat en aquesta guia i aporta informació sobre la investigació de què sorgeix aquesta proposta.

- ***Guies Red Española de Ciudades Educadoras***

  Vuit guies pràctiques per a ajuntaments elaborades durant el període 2016-2018 per la Xarxa d'Ajuntaments al grup de treball. ***El aprendizaje-servicio como instrumento de cohesión social***. Cada guia aborda una acció concreta que es pot fer per a l'impuls de l'ApS.

  Guía 1. Cómo crear un grupo local de impulso del ApS.
  Guía 2. Cómo promover formación ApS en el municipio.
  Guía 3. Cómo establecer alianzas con otros departamentos municipales.
  Guía 4. Cómo organizar una jornada local de intercambio de experiencias ApS.
  Guía 5. Cómo reconocer a los niños, niñas y jóvenes protagonistas.
  Guía 6. Cómo incorporar el ApS en las convocatorias de subvenciones.

Guía 7. Cómo elaborar un inventario de proyectos ApS locales.
Guía 8. Cómo generar un espacio web de ApS.

- ***Mapa interactivo de municipios que impulsan ApS en el Estado español.*** Red Española de Aprendizaje Servicio.

  Al mapa es poden veure quins ajuntaments o entitats locals impulsen l'ApS als seus municipis i fent clic a cadascun dels mapes es pot veure un petit resum del tipus d'actuacions.

- Bosch, Carme; Climent, Teresa; Puig, Josep M. (2009). ***Partenariado y redes para el aprendizaje-servicio.*** A Puig, J.M. (coord.). (2019). Aprendizaje Servicio. Educación y compromiso cívico. Graó.

  Capítol justificatiu de la importància del partenariat i el treball en xarxa per impulsar l'aprenentatge servei en l'àmbit local.

- Bosch, Carme; López, Matilde. (2008). ***Guia metodològica de l'aprenentatge servei.*** Diputació de Barcelona.

- **Guies del Centre Promotor d'Aprenentatge Servei (aprenentatgeservei.cat)**

  Compilació de guies per impulsar experiències en diferents àmbits (Justícia Global, medi ambient, arts, alimentació sostenible, etc.), així com recomanacions segons l'agent d'impuls (centres educatius, entitats socials, etc.) o per millorar aspectes pedagògics concrets (reflexió, introducció de tecnologies, etc.).

- Ajuntament de Barcelona. ***Educació per a la Justícia Global i aprenentatge servei. Una proposta de l'Ajuntament de Barcelona.*** Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional.

  Exemple d'aposta local per l'aprenentatge servei des de l'àrea de Cooperació i Justícia Global de l'Ajuntament de Barcelona.

Annexos. Eines

ANNEX 1. Possibles funcions a acordar de la persona ignidora o de suport

En relació amb les entitats o centres educatius:

• Presentar la proposta a les entitats i els centres i estudiar les possibilitats que tindrien per implicar-se en un projecte d'aprenentatge servei.

• Organitzar un mapeig de les entitats i els centres d'un territori i possibles aliances amb centres educatius i altres actors.

• Organitzar sessions formatives per a entitats i centres si són necessàries o convidar aquelles existents al seu entorn i complementar la formació amb contingut específic.

• Acompanyar en la formulació de projectes descobrint els diferents elements de l'aprenentatge servei.

• Facilitar els contactes per a la posada en marxa de col·laboracions.

• Acompanyar en la implementació inicial del projecte que hagi iniciat amb el centre educatiu.

• Dissenyar sessions d'avaluació conjuntes entre entitat i centre educatiu.

En relació amb el personal tècnic:

• Donar a conèixer al personal tècnic l'aprenentatge servei i les seves possibilitats dins les àrees i amb les entitats del seu àmbit.

• Acompanyar el mapeig d'entitats i oportunitats en què es podria incloure l'aprenentatge servei.

• Elaborar documents necessaris per presentar la proposta a entitats i altres actors vinculats.

• Donar suport a les tasques que tinguin relació amb l'aprenentatge servei a l'àrea.

• Generar conjuntament un circuit o grup d'impuls per facilitar col·laboracions entre els altres actors implicats: tècnics de Centre de Recursos Pedagògics, tècnics d'educació, etc.

En relació amb els regidors o consellers polítics:

• Presentar la proposta als consellers polítics i la seva aportació.

• Recollir les seves percepcions i intencions de treball per incorporar-les a la proposta que es durà a terme al districte.

En relació amb la coordinació de la proposta:

• Coordinar l'aposta amb els referents responsables del territori.

• Coordinar plans d'acció revisats i acordats amb els agents.

• Donar suport a la dinamització del grup motor i el seu apoderament.

• Redactar memòries de seguiment de la proposta.

ANNEX 2. Exemple d'acord inicial de primers passos

SUPORT A LA PLANIFICACIÓ I ARTICULACIÓ DE LA METODOLOGIA D'APRENENTATGE SERVEI AL MUNICIPI DE PUIG-REIG

1. Mapeig de centres i altres entitats educatives

Mapeig dels centres educatius, de projectes o d'experiències d'ApS o similars que s'han dut a terme.

- Cerca de centres i altres entitats educatives.
- Anàlisi de quins tipus de projectes hi ha actualment i quins àmbits tracten.
- Valoració dels projectes i possibilitats de creixement.

2. Mapeig d'entitats

Observar quines entitats ja actuen al territori i quins objectius persegueixen per veure com podrien ser aliades interessants en projectes ApS.

- Saber quin tipus d'entitats tenim i a què es dediquen.
- Observar si ja col·laboren entre si o amb centres educatius.
- Valorar les possibilitats de potenciar els vincles existents o crear-ne de nous.

3. Agents a considerar per afegir a l'aposta

Revisió dels agents i les persones implicades que podrien ser aliades per generar dinàmiques.

- Revisió des del punt de vista tècnic, polític, amb altres administracions, institucions...
- Anàlisi de possibles aliats.
- Revisió sobre com tenir en compte processos de treball sobre ApS que també tenen lloc a la zona (servei comunitari, Educació 360, PEC) i valoració de les possibilitats d'integració i col·laboració.

4. Revisió de les principals tasques i funcions que suposa promoure l'ApS a Puig-reig

- Definició d'objectius i possibilitats per assumir-los.
- Tipus de treballs que es fan en els processos de disseny, contacte, implementació, seguiment i avaluació dels projectes.

5. Proposta d'espais, itineraris i circuits de treball

- Anàlisi d'espais existents susceptibles d'aprofitar per al procés de planificació i articulació de l'ApS (Consell Escolar Municipal, per exemple).
- Possibilitat de crear nous espais.
- Espai de formació-taller de projectes.
- Possibilitat de crear circuits i itineraris de treball útils al territori.

SUPORTA A LA PLANIFICACIÓ I ARTICULACIÓ DE LA METODOLOGIA D'APRENENTATGE SERVEI AL MUNICIPI DE PUIG-REIG

1. **Mapeig de centres i altres entitats educatives**

Mapeig dels centres educatius/projectes/experiències d'ApS o similars que s'han realitzat.

- Cerca de centres i altres entitats educatives.
- Anàlisi de quin tipus de projectes es donen actualment i quins àmbits tracten.
- Valoració dels projectes i les possibilitats de creixement.

2. **Mapeig d'entitats**

Observar quines entitats ja actuen en el territori i quins objectius persegueixen per veure com podrien ser aliades interessants per projectes ApS.

- Quin tipus d'entitats tenim i a que es dediquen?
- Observar si ja col·laboren entre elles o amb centres educatius.
- Valorar les possibilitats de potenciar els vincles existents o crear-ne de nous.

3. **Agents a considerar**

Revisió dels agents/persones implicades que podrien ser aliades per generar dinàmiques

- Revisió a nivell tècnic, polític, amb altres administracions, institucions...
- Anàlisi de possibles aliats.
- Revisió sobre com tenir en compte processos de treball sobre ApS que també tenen lloc a la zona (Servei comunitari) i veure possibilitats d'integració/col·laboració amb aquests.

4. **Revisió de les principals tasques/funcions que suposa promoure l'ApS a Puig Reig.**

- Definició d'objectius i possibilitats per assumir-los.
- Tipus de feines que es fan en els processos de disseny, contacte, implementació, seguiment, avaluació dels projectes.

5. **Proposta d'espais, itineraris i circuits de treball**

- Anàlisi d'espais existents susceptibles d'aprofitar per al procés de planificació i articulació de l'ApS.
- Veure la possibilitat de creació de nous espais.
- Valorar la possibilitat de formació i a quins agents.
- Pensar possibles circuits i itineraris de treball útils en el territori.

ANNEX 3. Llistes per generar targetes i exemples per a la identificació de recursos i agents

Llista d'aliances possibles:

Possibles agents per teixir-hi aliances
• **Equip tècnic local d'educació** • **Equip tècnic d'àrees amb interès o experiències** • **Equips tècnics d'administracions supramunicipals com la Diputació de Barcelona o els consells comarcals** • **Centre de Recursos Pedagògics** • **Centres educatius** • **Regidors de les diferents àrees** • **Punt d'Informació Juvenil** • **Servei socioeducatiu** • **Entitats socials** • **Equipaments (biblioteques, centres cívics...)** • **Responsables LIC del Departament d'Educació** • **Altres agents**

Exemples de targetes d'agents de la ciutat de Barcelona i de targetes buides per emplenar:

Institut Barcelona Esports	Barcelona Activa
Institut Municipal de Mercats Mercats de Barcelona	Institut Municipal de Parcs i Jardins
Institut Municipal Fundació Mies Van der Rohe fundació mies van der rohe barcelona	Institut Infància i Adolescència de Barcelona Institut Infància
Consorci de Biblioteques de Barcelona Biblioteques de Barcelona	Agència d'Ecologia Urbana de Barcelona ECOLOGIA

Institut Municipal del Paisatge Urbà i la Qualitat de Vida paisatge urbà	Habitatge i Rehabilitació de Barcelona Institut Municipal de l'Habitatge i Rehabilitació
Projecte Radars RADARS	Estratègia Barcelona Antirumors XARXA BCN antiRUMORS

Barcelona més sostenible BARCELONA +SOSTENIBLE	Direcció de Serveis d´Estratègia i Cultura de Sostenibilitat
Institut de Cultura de Barcelona ICUB Institut de Cultura	Polítiques Alimentàries
Departament promoció de la infància	Consell d'Innovació Pedagògica CONSELL D'INNOVACIÓ PEDAGÒGICA
Districtes de la Ciutat	Institut Municipal d'Educació

Audiència Pública de Nois i Noies de Barcelona	Consell Assessor Municipal d'Universitats
Institut Municipal de Persones amb Discapacitats IMPD	Direcció de Justícia Global i Cooperació internacional
Barcelona Educadora	Associació Internacional de Ciutats Educadores

Consorci d'Educació de Barcelona	Centres de Recursos Pedagògics Servei Educatiu
Centre Promotor Aprenentatge Servei aps aprenentatgeservei	Centres educatius

Es poden generar targetes amb idees de tipus d'agents a partir d'aquesta llista:

Àmbits en els quals es poden trobar projectes d'ApS
• Acompanyament en el procés educatiu
• Suport a altres persones
• Intercanvis generacionals
• Protecció del medi ambient i els animals
• Participació ciutadana
• Justícia Global i Cooperació Internacional
• Igualtat-feminismes
• Promoció de la salut
• Art i patrimoni
• Cultura
Àrees en què es poden trobar entitats, equipaments, serveis públics o equips tècnics locals que es poden implicar en ApS
• Educatives
• Igualtat-feminismes
• Solidaritat, Justícia Global i Cooperació Internacional
• Territori
• Medi ambient
• Governança
• Participació
• Gent gran
• Cultura i festes
• Joventut
• Comerç i mercats
• Comunicació
• Salut
• Esports
• Patrimoni cultural i museus
• Serveis Socials
• Diversitat funcional

De vegades és difícil imaginar els possibles equipaments o serveis públics i, per això, es poden posar exemples concrets que siguin comuns en tots els municipis: centres de salut, ràdios municipals, biblioteques, mercats, casals de gent gran, cases de cultura, teatres, etc.

Tipus de projectes similars a l'ApS per rastrejar al territori:

Projectes similars a l'ApS o amb aire de família
Treballs de camp
Iniciatives solidàries asistemàtiques
Serveis comunitaris o voluntariats
Situacions simulades
Xerrades, tallers o formacions
Metodologies amb dinamismes bàsics compartits

Possibilitats de centres educatius:

Tipus de centre educatiu que es pot trobar al territori	
Àmbit	**Tipus de centre**
Centres d'educació formal	Escoles 0-3
	Escoles d'infantil i primària
	Instituts escola
	Instituts de secundària i formació professional
	Centres d'educació especial
	Conservatoris i escoles de música
	Centres d'ensenyament artístic
	Acadèmies oficials d'idiomes i centres de normalització lingüística
	Escoles d'adults
	Universitats i escoles d'educació superior
Centres d'educació no formal	Centres de lleure (agrupaments escoltes, esplais, centres excursionistes)
	Acadèmies de llengües
	Aules i tallers de música
	Tallers d'art
	Tallers de ball

	Tallers d'informàtica i codi
	Espais de joventut o espais socioeducatius
	Educadors de carrer
	Cursos o tallers no formals
	Centres socioeducatius

També s'identifica la figura del recurs que pot ser un suport als projectes en moments concrets: mitjans de comunicació com ara revistes municipals, equips de megafonia, sabers de tècnics o persones concretes, etc.

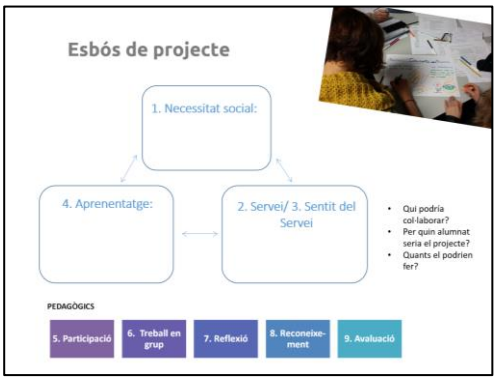
Equipament i espai públic
Mitjans de comunicació
Infraestructura o material
Sabers d'agents
Suport tècnic

Oportunitats pròpies del territori per indagar:

Oportunitats del territori
Dies o setmanes assenyalades (Dia Mundial de les Persones Refugiades, Setmana de la Sostenibilitat, etc.)
Accions o campanyes puntuals (campanya de civisme, contra les violències masclistes, etc.)
Xarxes (xarxa antirumors, xarxa contra el maltractament animal, etc.)
Programes amb dimensió territorial (programa Radars per aproximar serveis a gent gran, etc.)
Accions pròpies dels territoris consolidades (festival de cinema o fotografia, mostra solidària, etc.)
Polítiques globals àmplies (ODS, ciutat amiga de la gent gran, etc.)

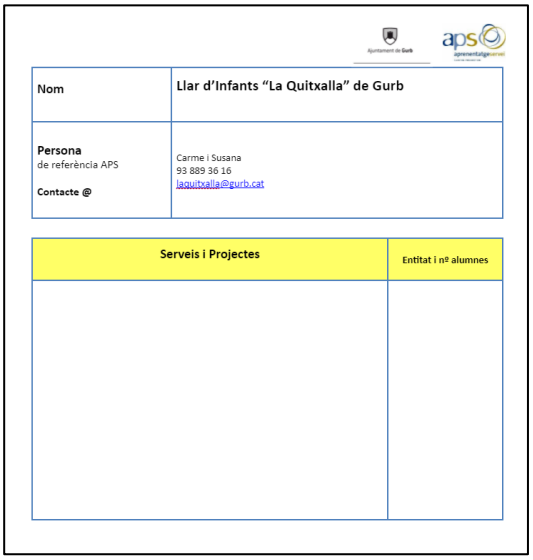
ANNEX 4. Formats de fitxes per recollir projectes ApS existents o possibles i treballar-los

Diapositiva o fitxa per identificar possibles projectes visibilitzant aquells dinamismes que també en formen part i que s'hauran d'abordar en un futur:

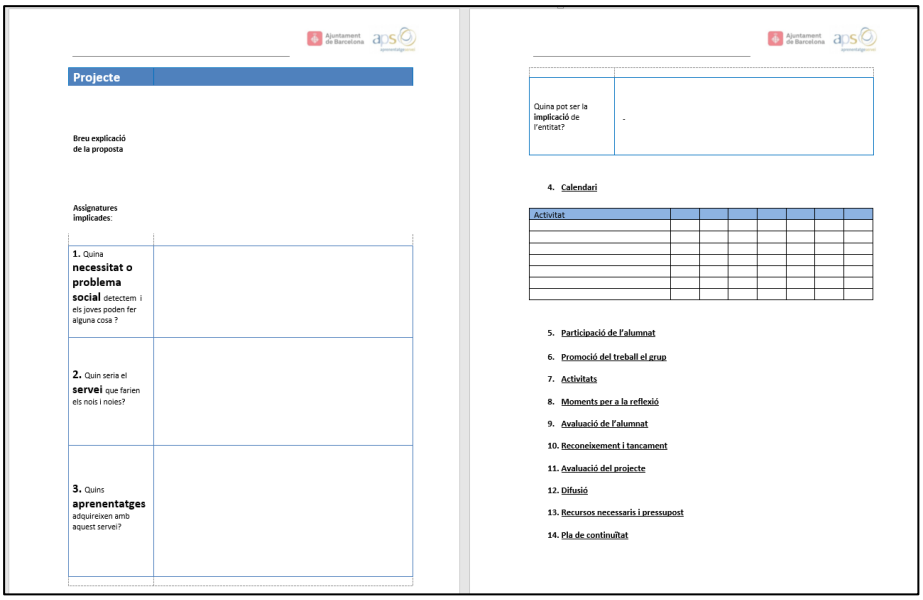
Fitxes del catàleg de projectes actius o per acompanyar la creació de noves possibilitats:

Nom	Llar d'Infants "La Quitxalla" de Gurb
Persona de referència APS **Contacte @**	Carme i Susana 93 889 36 16 laquitxalla@gurb.cat

Serveis i Projectes	Entitat i nº alumnes

Projecte

Breu explicació de la proposta

Assignatures implicades:

1. Quina **necessitat o problema social** detectem i els joves poden fer alguna cosa ?	
2. Quin seria el **servei** que farien els nois i noies?	
3. Quins **aprenentatges** adquireixen amb aquest servei?	

Quina pot ser la implicació de l'entitat?	.

4. Calendari

Activitat							

5. Participació de l'alumnat
6. Promoció del treball el grup
7. Activitats
8. Moments per a la reflexió
9. Avaluació de l'alumnat
10. Reconeixement i tancament
11. Avaluació del projecte
12. Difusió
13. Recursos necessaris i pressupost
14. Pla de continuïtat

Fitxes per fer un mapeig ApS des de les àrees de l'administració municipal:

ÀREA:

Persona referent i contacte

1. Quines ENTITATS o EQUIPAMENTS rellevants es vinculen a la temàtica de la teva àrea?
Llista entitats per prioritzar.
Quins espais de trobada existeixen amb aquestes entitats?
2. Quines NECESSITATS amb mirada de municipi detectes a la teva àrea on es podrien involucrar joves i infants?
-

Exemples:

3. Quines PROJECTES D'APRENENTATGE SERVEI estan actius en la temàtica de la teva àrea?
Alguns que coneixem:
Quins PROJECTES SIMILARS amb mirada comunitària esteu impulsant?
Alguns coneguts:

4. Quins projectes imagines a la teva àrea? Què podries oferir per impulsar-los?
-
Com puc continuar des de la meva àrea? A què em puc comprometre?

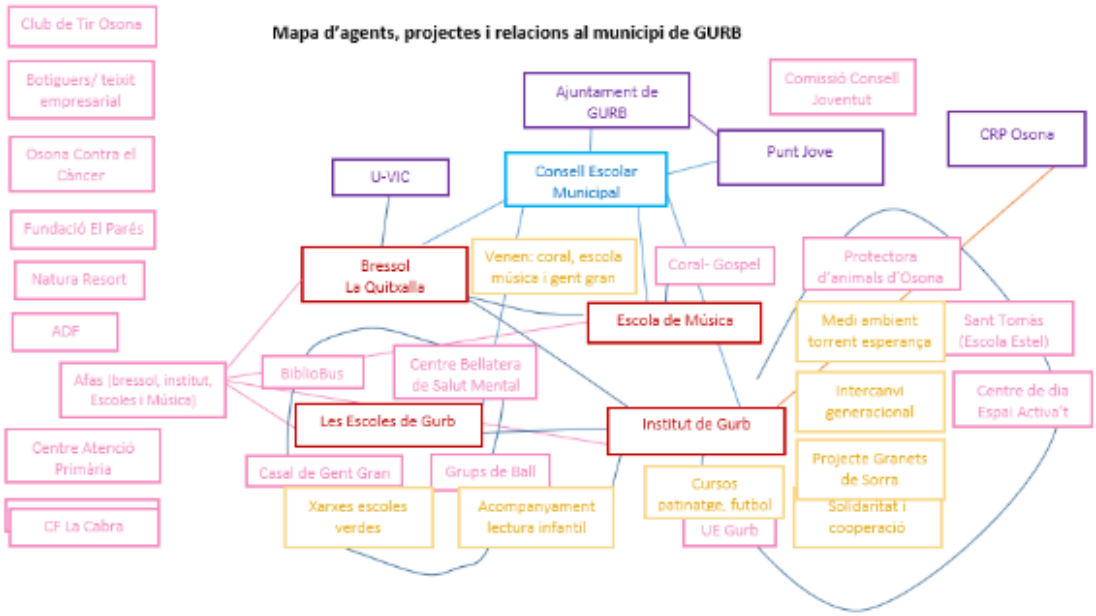
NECESSITAT SOCIAL

SELECCIONAR CORRECTAMENT LES DEIXALLES

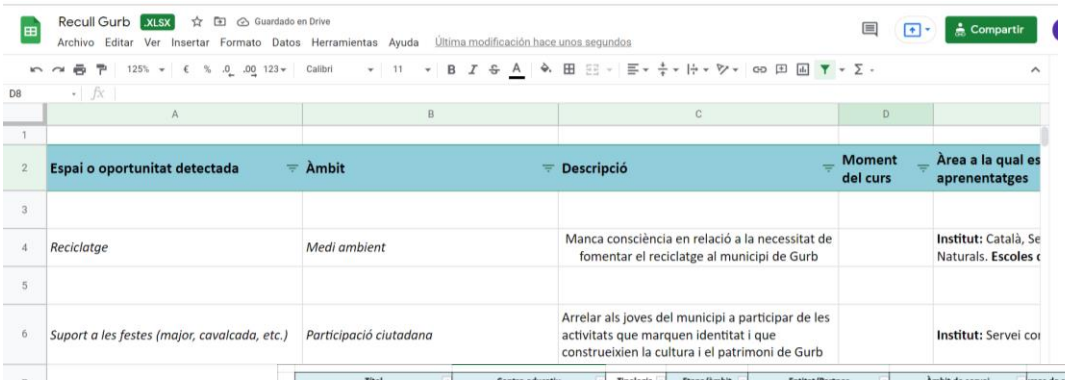
	Tasques de servei	Aprenentatges
Bressol/Infantil	Activitat per aprendre on va contenidors, a la classe i anar a al carrer	Vocabulari, colors, materials
Primària	- Activitats de selecció, cartells de conscienciació de tirar-ho bé i a dins als contenidors. Visitar la deixalleria	Com dissenyar i realitzar un cartell Conèixer més tipus de material i contenidors Valors
ESO	Que els propis alumnes facin difusió: escoles, plaça, veïns... (abans s'ho han de preparar i treballar). Que l'alumnat ensenyi que hi va i que no. Buidar el contenidor i pesar les deixalles abans i després.	Exposicions orals, panells, cartells, fer vídeos de presentació... Estadística, civisme, c. Naturals...
Batxillerat	- Fer un estudi del que es fa bé, el que no i el que podríem fer per millorar-ho i donar-ho a conèixer. - Traduïr a nivell econòmic les deixalles per conscienciar la població del cost i fer un retorn a la població.	Recollida de dades, gràfics, elaboració d'informes... Economia, estalvi a les llars...
Adults	Preparar una campanya en què s'expliqui on va cada deixalla i que vagin a cada barri i a les escoles a explicar-ho.	
Lleure	Muntar una caminada i aprofitar l'activitat per fer recollida de deixalles	

ANNEX 5. Exemples de formats per recopilar el mapeig i veure'l o donar a conèixer l'aposta

Maneres de visibilitzar els agents en un municipi petit. Exemple de la xarxa de Gurb:

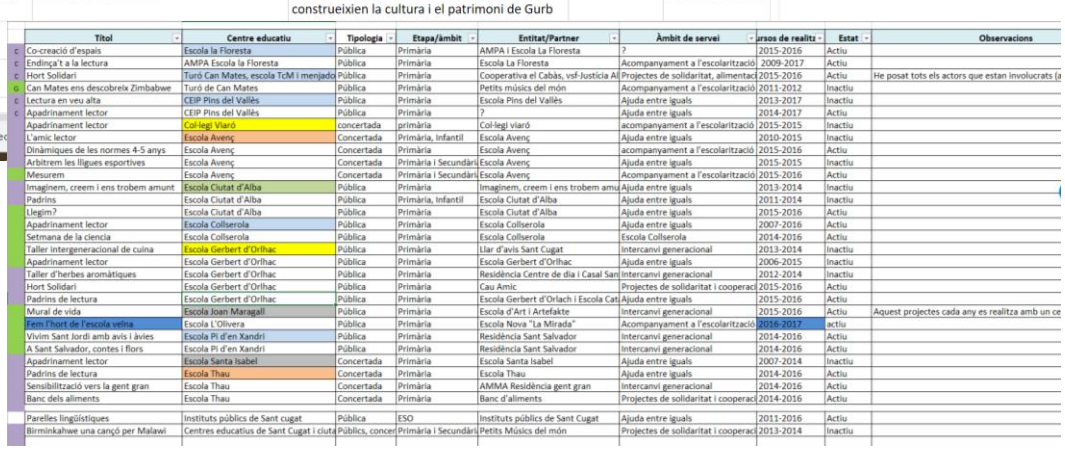

Document en línia o base de dades a partir del buidatge de les fitxes:

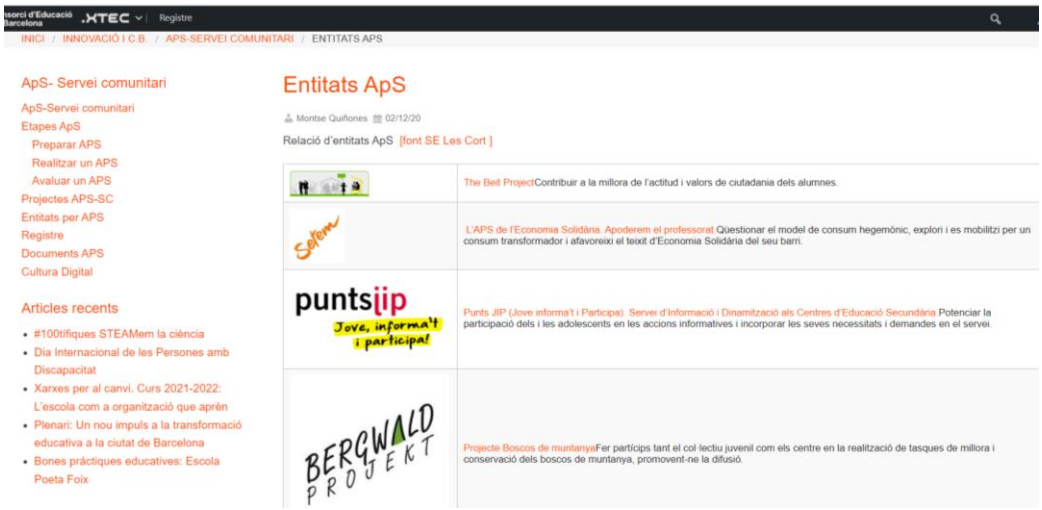
Recull Gurb .XLSX

	Espai o oportunitat detectada	Àmbit	Descripció	Moment del curs	Àrea a la qual es aprenentatges
4	*Reciclatge*	*Medi ambient*	Manca consciència en relació a la necessitat de fomentar el reciclatge al municipi de Gurb		**Institut:** Català, Se Naturals. **Escoles**
6	*Suport a les festes (major, cavalcada, etc.)*	*Participació ciutadana*	Arrelar als joves del municipi a participar de les activitats que marquen identitat i que construeixien la cultura i el patrimoni de Gurb		**Institut:** Servei co

Títol	Centre educatiu	Tipologia	Etapa/àmbit	Entitat/Partner	Àmbit de servei	...rsos de realitz	Estat	Observacions
Co-creació d'espais	Escola la Floresta	Pública	Primària	AMPA i Escola La Floresta	?	2015-2016	Actiu	
Endinça't a la lectura	AMPA Escola la Floresta	Pública	Primària	Escola La Floresta	Acompanyament a l'escolarització	2009-2017	Actiu	
Hort Solidari	Turó Can Mates, escola TcM i menjado	Pública	Primària	Cooperativa el Cabàs, vsf-Justícia Al	Projectes de solidaritat, alimentaci	2015-2016	Actiu	He posat tots els actors que estan involucrats (a
Can Mates ens descobreix Zimbabwe	Turó de Can Mates	Pública	Primària	Petits músics del món	Acompanyament a l'escolarització	2011-2012	Inactiu	
Lectura en veu alta	CEIP Pins del Vallès	Pública	Primària	Escola Pins del Vallès	Ajuda entre iguals	2013-2017	Inactiu	
Apadrinament lector	CEIP Pins del Vallès	Pública	Primària	?	Ajuda entre iguals	2014-2017	Actiu	
Apadrinament lector	Col·legi Viaró	concertada	primària	Col·legi viaró	acompanyament a l'escolarització	2015-2015	Inactiu	
L'amic lector	Escola Avenç	Concertada	Primària, Infantil	Escola Avenç	Ajuda entre iguals	2010-2015	Inactiu	
Dinàmiques de les normes 4-5 anys	Escola Avenç	Concertada	Primària	Escola Avenç	acompanyament a l'escolarització	2015-2016	Actiu	
Arbitrem les lligues esportives	Escola Avenç	Concertada	Primària i Secundàri	Escola Avenç	Ajuda entre iguals	2015-2015	Inactiu	
Mesurem	Escola Avenç	Concertada	Primària i Secundàri	Escola Avenç	Acompanyament a l'escolarització	2015-2016	Actiu	
Imaginem, creem i ens trobem amunt	Escola Ciutat d'Alba	Pública	Primària	Imaginem, creem i ens trobem amu	Ajuda entre iguals	2013-2014	Inactiu	
Padrins	Escola Ciutat d'Alba	Pública	Primària, Infantil	Escola Ciutat d'Alba	Ajuda entre iguals	2011-2014	Inactiu	
Llegim?	Escola Ciutat d'Alba	Pública	Primària	Escola Ciutat d'Alba	Ajuda entre iguals	2015-2016	Actiu	
Apadrinament lector	Escola Collserola	Pública	Primària	Escola Collserola	Ajuda entre iguals	2007-2016	Actiu	
Setmana de la ciencia	Escola Collserola	Pública	Primària	Escola Collserola	Escola Collserola	2014-2016	Actiu	
Taller intergeneracional de cuina	Escola Gerbert d'Orlhac	Pública	Primària	Llar d'avis Sant Cugat	Intercanvi generacional	2013-2014	Inactiu	
Apadrinament lector	Escola Gerbert d'Orlhac	Pública	Primària	Escola Gerbert d'Orlhac	Ajuda entre iguals	2006-2015	Inactiu	
Taller d'herbes aromàtiques	Escola Gerbert d'Orlhac	Pública	Primària	Residència Centre de dia i Casal San	Intercanvi generacional	2012-2014	Inactiu	
Hort Solidari	Escola Gerbert d'Orlhac	Pública	Primària	Cau Amic	Projectes de solidaritat i cooperaci	2015-2016	Actiu	
Padrins de lectura	Escola Gerbert d'Orlhac	Pública	Primària	Escola Gerbert d'Orlach i Escola Cat	Ajuda entre iguals	2015-2016	Actiu	
Mural de vida	Escola Joan Maragall	Pública	Primària	Escola d'Art i Artefakte	Intercanvi generacional	2015-2016	Actiu	Aquest projectes cada any es realitza amb un ce
Fem l'hort de l'escola velna	Escola L'Olivera	Pública	Primària	Escola Nova "La Mirada"	Acompanyament a l'escolarització	2016-2017	actiu	
Vivim Sant Jordi amb avis i àvies	Escola Pi d'en Xandri	Pública	Primària	Residència Sant Salvador	Intercanvi generacional	2014-2016	Actiu	
A Sant Salvador, contes i flors	Escola Pi d'en Xandri	Pública	Primària	Residència Sant Salvador	Intercanvi generacional	2014-2016	Actiu	
Apadrinament lector	Escola Santa Isabel	Concertada	Primària	Escola Santa Isabel	Ajuda entre iguals	2007-2014	Inactiu	
Padrins de lectura	Escola Thau	Concertada	Primària	Escola Thau	Ajuda entre iguals	2014-2016	Actiu	
Sensibilització vers la gent gran	Escola Thau	Concertada	Primària	AMMA Residència gent gran	Intercanvi generacional	2014-2016	Actiu	
Banc dels aliments	Escola Thau	Concertada	Primària	Banc d'aliments	Projectes de solidaritat i cooperaci	2014-2016	Actiu	
Parelles lingüístiques	Instituts públics de Sant cugat	Pública	ESO	Instituts públics de Sant Cugat	Ajuda entre iguals	2011-2016	Actiu	
Birminkahwe una cançó per Malawi	Centres educatius de Sant Cugat i ciuta	Públics, concer	Primària i Secundàri	Petits Músics del món	Projectes de solidaritat i cooperaci	2013-2014	Inactiu	

Crear un espai web on es puguin veure les oportunitats detectades, entitats disposades a fer servei comunitari o necessitats reals detectades:

Web del servei comunitari del Centre de Recursos Pedagògics de Sarrià Sant Gervasi.

Díptic Sant Andreu per presentar la proposta i difondre als centres les oportunitats detectades per l'àrea de cooperació:

ANNEX 6. Recursos per a les sessions dedicades a establir dinàmiques de treball a favor de l'ApS

Possibles agents per afegir al grup d'impuls:

Possibles agents per assumir funcions d'impuls	
Tipus	**Agents**
Departament d'Educació	Centre de Recursos Pedagògics
	Assessor de llengua i cohesió social (LIC)
	Inspector
Administració local	Equip tècnic local d'educació
	Equip tècnic d'àrees amb interès o experiències
	Regidors de les diferents àrees
	Equipaments o serveis (biblioteca, Espai Jove, etc.)
Altres administracions	Equips tècnics de la diputació provincial
	Consells comarcals
Centres Educatius	Direcció
	Professorat implicat
	Coordinació servei comunitari
Entitats i associacions	Associacions de famílies
	Federació Catalana d'Entitats per la Justícia Global
Població a títol individual	Figures rellevants de la comunitat
Agents ignidors	Professionals d'entitats educatives Persones autònomes mitjançant un encàrrec

Llista de funcions necessàries per arrelar l'ApS al territori:

Tipus	Funcions
Acompanyament pedagògic	Oferir espais de formació sobre aprenentatge servei
	Organitzar seminaris per compartir i construir coneixements sobre aprenentatge servei
	Oferir informació i solucionar dubtes (legals, organitzatius, etc.)
	Impulsar proves pilot
	Assessorar i acompanyar projectes
	Organitzar espais de revisió i avaluació de projectes
	Elaborar guies o materials que recullin aprenentatges
Connexió d'agents	Construir i actualitzar el mapa d'elements per generar projectes
	Rebre i establir contactes per impulsar projectes
	Organitzar fires i trobades entre entitats i centres
	Detectar necessitats reals del territori per a possibles projectes vinculats i proposar-les
	Promoure trobades per a la revisió de propostes existents des de l'aprenentatge servei
Facilitació de recursos	Oferir subvencions pilot per al desenvolupament de projectes
	Consolidar una línia de subvenció periòdica en alguna àrea

	Introduir criteris per impulsar l'aprenentatge servei en convocatòries de subvencions més àmplies
	Facilitar recursos no econòmics per a l'execució de projectes
Coordinació	Generar espais d'anàlisi i construcció de reptes conjunts
	Dinamitzar la comissió d'impuls o espais de coordinació (convocar reunions i enviar actes, i recordar acords i accions decidides)
	Presentar la proposta en comissions i consells
	Coordinar l'aposta (PEE, Educació 360, etc.)
Difusió	Elaborar documents d'aposta conjunta
	Difondre o presentar la proposta a la població, centres educatius, entitats, àrees tècniques o altres instàncies
	Recollir, divulgar i donar a conèixer les experiències d'aprenentatge servei que es fan (vídeos, reportatges, webs, etc.)
	Organitzar xerrades o conferències temàtiques
	Organitzar jornades de reconeixement i difusió de bones pràctiques
Suport polític	Implicar les autoritats
	Buscar punts de confluència amb altres polítiques en marxa
	Incloure la proposta en plans o programes municipals més amplis
	Presentar la proposta en espais de decisió política

Tipus d'estructura organitzativa, reunions d'impuls de l'ApS i idees de possibles assistents:

Estructura	Possibles participants
Grup d'impuls	Municipi petit: — Equip tècnic local de l'àrea d'educació — Equip tècnic local d'altres àrees que aposten per l'aprenentatge servei — Responsables polítics de les diferents àrees (educació i altres) — Equips tècnics d'altres administracions implicades (diputació, consell comarcal, etc.) — Representants dels centres educatius formals i no formals — Centre de Recursos Pedagògics de zona — Equipaments amb interès en la proposta (biblioteca, Espai de Joventut, etc.) — Associacions de famílies — Entitats amb interès en l'aprenentatge servei
	Municipi més gran: — Equip tècnic local de l'àrea d'educació — Equip tècnic local d'altres àrees que aposten per l'aprenentatge servei — Centre de Recursos Pedagògics de zona — Referents d'equipaments amb interès en la proposta (biblioteca, Espai de Joventut, etc.) — Representants de federacions o agrupacions d'entitats
Trobades d'equips tècnics	Trobades de coordinació territorial: — Referents de l'administració central que aposta per l'aprenentatge servei — Equips tècnics de cada territori Trobades interdisciplinàries: — Referents de l'àrea d'educació de l'administració local

	— Referents de totes les àrees de l'administració implicades o amb potencial de fer-ho
Consell assessor	— Referents de l'àrea d'educació de l'administració local — Referents d'altres àrees que aposten per l'aprenentatge servei — Referents o persones implicades dels centres educatius formals — Referents o persones implicades dels centres educatius no formals — Referents o persones implicades del sector associatiu — Referents d'entitats educatives que implicades en l'impuls de l'aprenentatge servei — Líders o referents comunitaris
Comunitat ApS àmplia	En aquest grup hauríem de tenir en compte tots els agents implicats, com per exemple: — Equips tècnics locals — Equips tècnics d'altres administracions — Centres educatius formals i no formals — Entitats socials implicades — Participants en projectes d'aprenentatge servei — Líders o referents comunitaris

ANNEX 7. Calendari d'accions per crear planificacions anuals

Calendari i planificació curs

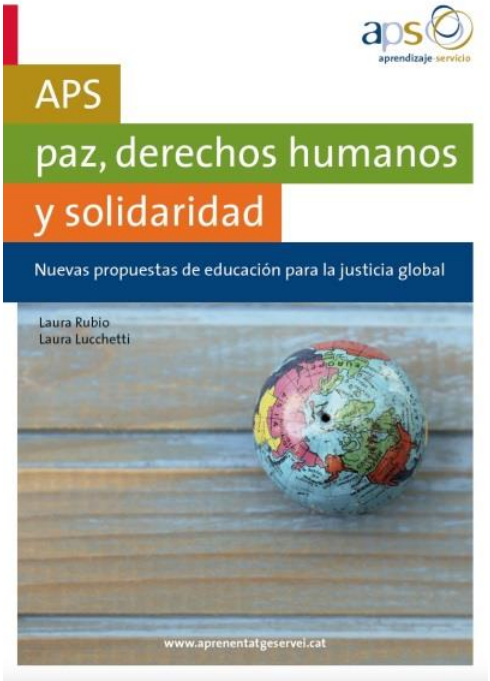

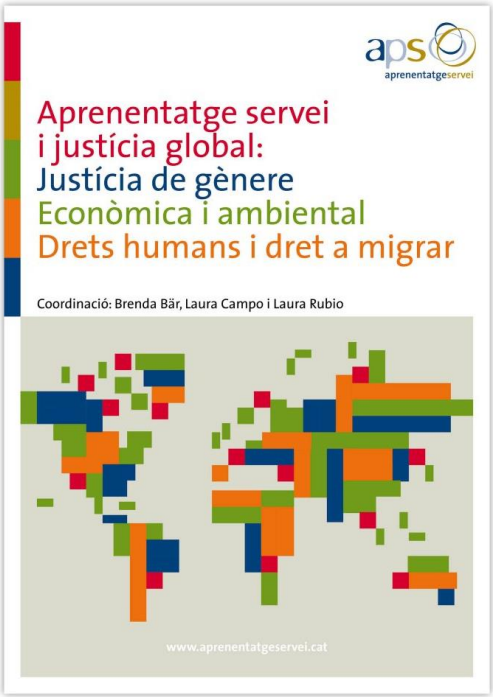
– Propers passos
– Calendari
– Trobades

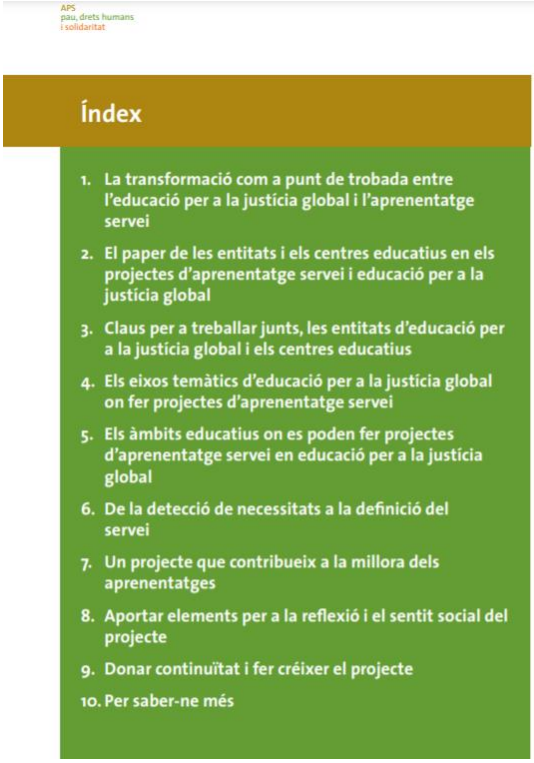
Accions	Quan?	Responsable/ Implicats

ANNEX 8. Documents per acompanyar la creació de projectes

Guies pràctiques sorgides dels aprenentatges a l'hora de fer els acompanyaments a les primeres entitats de l'aposta per l'ApS. Exemples de treball amb la Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional:

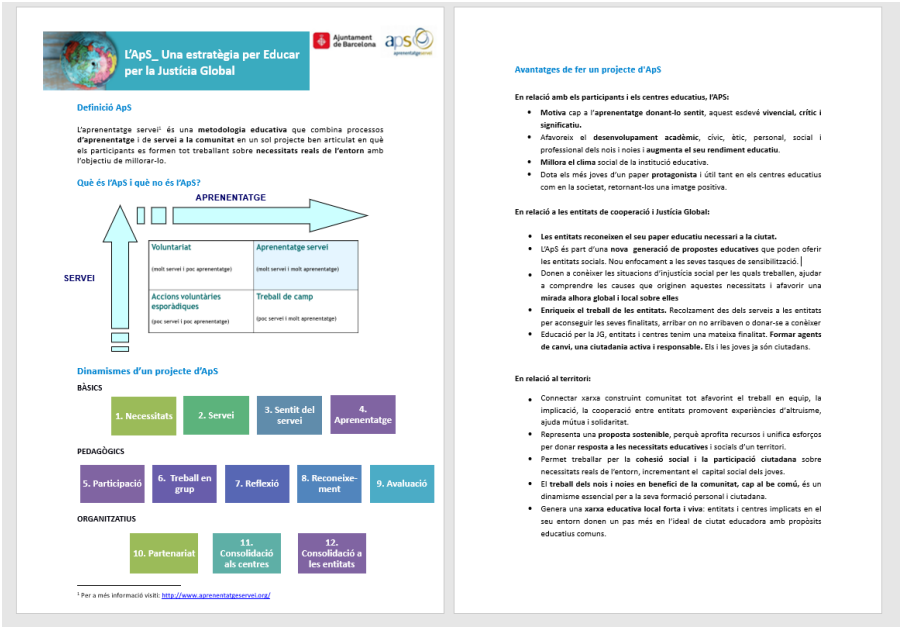

Documents resum de l'aposta per deixar punts clars en les formacions (definició ApS, aportacions) i facilitar possibles exemples o preguntes guia per crear projectes:

L'ApS_ Una estratègia per Educar per la Justícia Global

Definició ApS

L'aprenentatge servei[1] és una **metodologia educativa** que combina processos **d'aprenentatge** i de **servei a la comunitat** en un sol projecte ben articulat en què els participants es formen tot treballant sobre **necessitats reals de l'entorn** amb l'objectiu de millorar-lo.

Què és l'ApS i què no és l'ApS?

APRENENTATGE

SERVEI

Voluntariat (molt servei i poc aprenentatge)	Aprenentatge servei (molt servei i molt aprenentatge)
Accions voluntàries esporàdiques (poc servei i poc aprenentatge)	Treball de camp (poc servei i molt aprenentatge)

Dinamismes d'un projecte d'ApS

BÀSICS: 1. Necessitats; 2. Servei; 3. Sentit del servei; 4. Aprenentatge

PEDAGÒGICS: 5. Participació; 6. Treball en grup; 7. Reflexió; 8. Reconeixement; 9. Avaluació

ORGANITZATIUS: 10. Partenariat; 11. Consolidació als centres; 12. Consolidació a les entitats

[1] Per a més informació visiti: http://www.aprenentatgeservei.org/

Avantatges de fer un projecte d'ApS

En relació amb els participants i els centres educatius, l'APS:

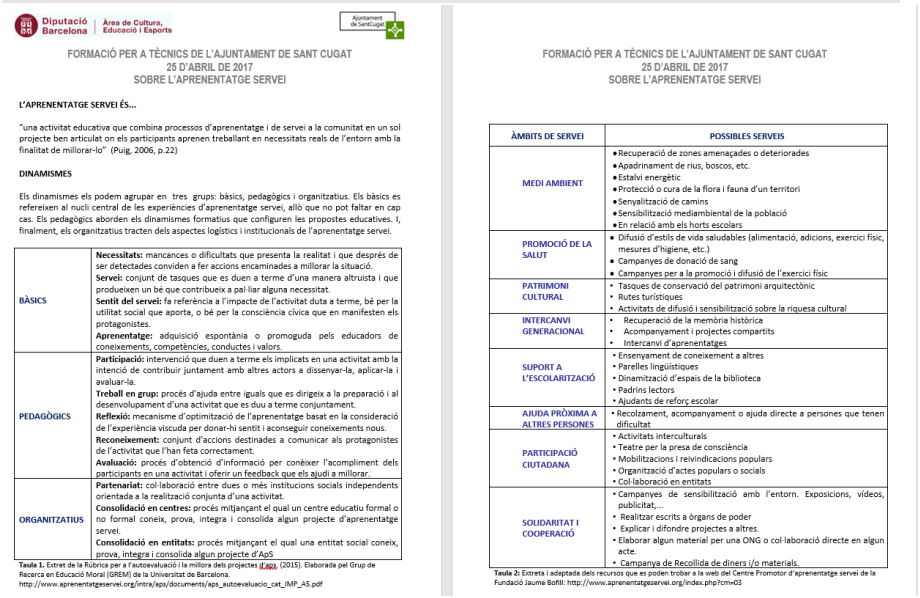
- **Motiva** cap a l'**aprenentatge donant-lo sentit**, aquest esdevé **vivencial, crític i significatiu.**
- Afavoreix el **desenvolupament acadèmic**, cívic, ètic, personal, social i professional dels nois i noies i **augmenta el seu rendiment educatiu.**
- **Millora el clima** social de la institució educativa.
- Dota els més joves d'un paper **protagonista** i útil tant en els centres educatius com en la societat, retornant-los una imatge positiva.

En relació a les entitats de cooperació i Justícia Global:

- **Les entitats reconeixen el seu paper educatiu necessari a la ciutat.**
- L'ApS és part d'una **nova generació de propostes educatives** que poden oferir les entitats socials. Nou enfocament a les seves tasques de sensibilització.
- Donen a conèixer les situacions d'injustícia social per les quals treballen, ajudar a comprendre les causes que originen aquestes necessitats i afavorir una **mirada alhora global i local sobre elles**
- **Enriqueix el treball de les entitats.** Recolzament des dels serveis a les entitats per aconseguir les seves finalitats, arribar on no arribaven o donar-se a conèixer
- Educació per la JG, entitats i centres tenim una mateixa finalitat. **Formar agents de canvi, una ciutadania activa i responsable.** Els i les joves ja són ciutadans.

En relació al territori:

- Connectar xarxa construint comunitat tot afavorint el treball en equip, la implicació, la cooperació entre entitats promovent experiències d'altruisme, ajuda mútua i solidaritat.
- Representa una **proposta sostenible**, perquè aprofita recursos i unifica esforços per donar **resposta a les necessitats educatives** i socials d'un territori.
- Permet treballar per la **cohesió social i la participació ciutadana** sobre necessitats reals de l'entorn, incrementant el capital social dels joves.
- **El treball dels nois i noies en benefici de la comunitat, cap al be comú,** és un dinamisme essencial per a la seva formació personal i ciutadana.
- Genera una **xarxa educativa local forta i viva**: entitats i centres implicats en el seu entorn donen un pas més en l'ideal de ciutat educadora amb propòsits educatius comuns.

Diputació Barcelona | Àrea de Cultura, Educació i Esports

Ajuntament de Sant Cugat

FORMACIÓ PER A TÈCNICS DE L'AJUNTAMENT DE SANT CUGAT
25 D'ABRIL DE 2017
SOBRE L'APRENENTATGE SERVEI

L'APRENENTATGE SERVEI ÉS...

"una activitat educativa que combina processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte ben articulat on els participants aprenen treballant en necessitats reals de l'entorn amb la finalitat de millorar-lo" (Puig, 2006, p.22)

DINAMISMES

Els dinamismes els podem agrupar en tres grups: bàsics, pedagògics i organitzatius. Els bàsics es refereixen al nucli central de les experiències d'aprenentatge servei, allò que no pot faltar en cap cas. Els pedagògics aborden els dinamismes formatius que configuren les propostes educatives. I, finalment, els organitzatius tracten dels aspectes logístics i institucionals de l'aprenentatge servei.

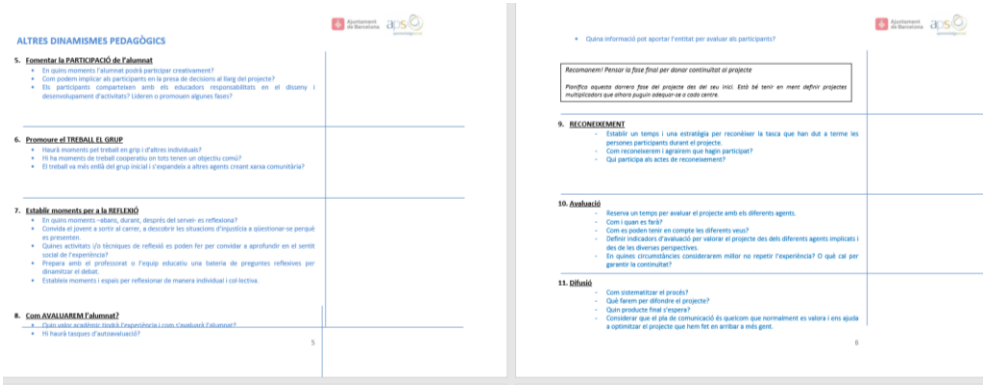
BÀSICS	**Necessitats:** mancances o dificultats que presenta la realitat i que després de ser detectades conviden a fer accions encaminades a millorar la situació. **Servei:** conjunt de tasques que es duen a terme d'una manera altruista i que produeixen un bé que contribueix a pal·liar alguna necessitat. **Sentit del servei:** fa referència a l'impacte de l'activitat duta a terme, bé per la utilitat social que aporta, o bé per la consciència cívica que en manifesten els protagonistes. **Aprenentatge:** adquisició espontània o promoguda pels educadors de coneixements, competències, conductes i valors.
PEDAGÒGICS	**Participació:** intervenció que duen a terme els implicats en una activitat amb la intenció de contribuir juntament amb altres actors a dissenyar-la, aplicar-la i avaluar-la. **Treball en grup:** procés d'ajuda entre iguals que es dirigeix a la preparació i al desenvolupament d'una activitat que es duu a terme conjuntament. **Reflexió:** mecanisme d'optimització de l'aprenentatge basat en la consideració de l'experiència viscuda per donar-hi sentit i aconseguir coneixements nous. **Reconeixement:** conjunt d'accions destinades a comunicar als protagonistes de l'activitat que l'han feta correctament. **Avaluació:** procés d'obtenció d'informació per conèixer l'acompliment dels participants en una activitat i oferir un feedback que els ajudi a millorar.
ORGANITZATIUS	**Partenariat:** col·laboració entre dues o més institucions socials independents orientada a la realització conjunta d'una activitat. **Consolidació en centres:** procés mitjançant el qual un centre educatiu formal o no formal coneix, prova, integra i consolida algun projecte d'aprenentatge servei. **Consolidació en entitats:** procés mitjançant el qual una entitat social coneix, prova, integra i consolida algun projecte d'ApS

Taula 1. Extret de la Rúbrica per a l'autoavaluació i la millora dels projectes d'aps. (2015). Elaborada pel Grup de Recerca en Educació Moral (GREM) de la Universitat de Barcelona.
http://www.aprenentatgeservei.org/intra/aps/documents/aps_autoevaluacio_cat_IMP_A5.pdf

FORMACIÓ PER A TÈCNICS DE L'AJUNTAMENT DE SANT CUGAT
25 D'ABRIL DE 2017
SOBRE L'APRENENTATGE SERVEI

ÀMBITS DE SERVEI	POSSIBLES SERVEIS
MEDI AMBIENT	• Recuperació de zones amenaçades o deteriorades • Apadrinament de rius, boscos, etc. • Estalvi energètic • Protecció o cura de la flora i fauna d'un territori • Senyalització de camins • Sensibilització mediambiental de la població • En relació amb els horts escolars
PROMOCIÓ DE LA SALUT	• Difusió d'estils de vida saludables (alimentació, adicions, exercici físic, mesures d'higiene, etc.) • Campanyes de donació de sang • Campanyes per a la promoció i difusió de l'exercici físic
PATRIMONI CULTURAL	• Tasques de conservació del patrimoni arquitectònic • Rutes turístiques • Activitats de difusió i sensibilització sobre la riquesa cultural
INTERCANVI GENERACIONAL	• Recuperació de la memòria històrica • Acompanyament i projectes compartits • Intercanvi d'aprenentatges
SUPORT A L'ESCOLARITZACIÓ	• Ensenyament de coneixement a altres • Parelles lingüístiques • Dinamització d'espais de la biblioteca • Padrins lectors • Ajudants de reforç escolar
AJUDA PRÒXIMA A ALTRES PERSONES	• Recolzament, acompanyament o ajuda directe a persones que tenen dificultat
PARTICIPACIÓ CIUTADANA	• Activitats interculturals • Teatre per la presa de consciència • Mobilitzacions i reivindicacions populars • Organització d'actes populars o socials • Col·laboració en entitats
SOLIDARITAT I COOPERACIÓ	• Campanyes de sensibilització amb l'entorn. Exposicions, vídeos, publicitat,... • Realitzar escrits a òrgans de poder • Explicar i difondre projectes a altres. • Elaborar algun material per una ONG o col·laboració directe en algun acte. • Campanya de Recollida de diners i/o materials.

Taula 2: Extreta i adaptada dels recursos que es poden trobar a la web del Centre Promotor d'aprenentatge servei de la Fundació Jaume Bofill: http://www.aprenentatgeservei.org/index.php?cm=03

ALTRES DINAMISMES PEDAGÒGICS

5. **Fomentar la PARTICIPACIÓ de l'alumnat**
   - En quins moments l'alumnat podrà participar creativament?
   - Com podem implicar als participants en la presa de decisions al llarg del projecte?
   - Els participants comparteixen amb els educadors responsabilitats en el disseny i desenvolupament d'activitats? Lideren o promouen algunes fases?

6. **Promoure el TREBALL EL GRUP**
   - Haurà moments pel treball en grup i d'altres individuals?
   - Hi ha moments de treball cooperatiu on tots tenen un objectiu comú?
   - El treball va més enllà del grup inicial i s'expandeix a altres agents creant xarxa comunitària?

7. **Establir moments per a la REFLEXIÓ**
   - En quins moments –abans, durant, després del servei- es reflexiona?
   - Convida el jovent a sortir al carrer, a descobrir les situacions d'injustícia a qüestionar-se perquè es presenten.
   - Quines activitats i/o tècniques de reflexió es poden fer per convidar a aprofundir en el sentit social de l'experiència?
   - Prepara amb el professorat o l'equip educatiu una bateria de preguntes reflexives per dinamitzar el debat.
   - Estableix moments i espais per reflexionar de manera individual i col·lectiva.

8. **Com AVALUAREM l'alumnat?**
   - Quin valor acadèmic tindrà l'experiència i com caldrà l'alumnat?
   - Hi haurà tasques d'autoavaluació?

5

- Quina informació pot aportar l'entitat per avaluar als participants?

Recomanem! Pensar la fase final per donar continuïtat al projecte

Planifica aquesta darrera fase del projecte des del seu inici. Està bé tenir en ment definir projectes multiplicadors que altres puguin adequar-se a cada centre.

9. **RECONEIXEMENT**
   - Establir un temps i una estratègia per reconèixer la tasca que han dut a terme les persones participants durant el projecte.
   - Com reconeixerem i agrairem que hagin participat?
   - Qui participa als actes de reconeixement?

10. **Avaluació**
    - Reserva un temps per avaluar el projecte amb els diferents agents.
    - Com i quan es farà?
    - Com es poden tenir en compte les diferents veus?
    - Definir indicadors d'avaluació per valorar el projecte des dels diferents agents implicats i des de les diverses perspectives.
    - En quines circumstàncies considerarem millor no repetir l'experiència? O què cal per garantir la continuïtat?

11. **Difusió**
    - Com sistematitzar el procés?
    - Què farem per difondre el projecte?
    - Quin producte final s'espera?
    - Considerar que el pla de comunicació és quelcom que normalment es valora i ens ajuda a optimitzar el projecte que hem fet en arribar a més gent.

6

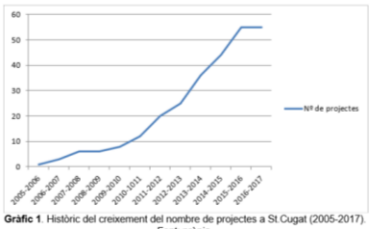
ANNEX 9. Eines per revisar l'aposta, crear reptes i planificar-los

Línia de temps d'accions passades:

1. Recorregut ApS a la ciutat

2009	• Primers projectes de col·laboració entre alumnes de diferents centres en agroecologia escolar.
2011	• Incorporació de la Carola i primers contactes amb el Centre Promotor • 27/10/2011 Formació a càrrec de l'Àngel Arroyes de la Fundació Jaume Bofill per a secundària a partir dels projectes d'agroecologia escolar. • Formació d'entitats i centres educatius a càrrec de la Laura Campo i l'Anna Soler de la Fundació Jaume Bofill • Formació ESADE
2012	• 19/04/2012 formació Sara Maroto amb intervenció de Roser Batlle a entitats i centres educatius. • 23/05/2012 acte de reconeixement amb presentació de Roser Batlle • 15-06-2012 Assessorament Roser Batlle a tècnics • Adhesió al grup de treball d'APS a la RECE • Presentació d'experiència a la RECE (Red Española de Ciudades Educadoras) a Gandia a càrrec de la Carola Calventus • 12-07-2012 Mini assessorament a tècnics i polítics • Formació a càrrec de Josep Mª Puig i Laura Campo (12h) (Diputació) • Seminari ApS a l'àmbit local a càrrec de Josep Mª Puig i Laura Campo: ciutat educadora
2013	• 22-05-2013 Acte de reconeixement amb presentació de Josep Mª Puig • Seminari ApS a l'àmbit local a càrrec de Josep Mª Puig i Laura Campo: experiències reeixides (Mataró/Hospitalet) ? • 3-07-2013 formació al CRP a càrrec de Martí Boneta a centres educatius i entitats que realitzen projectes i creiem que necessiten més assessorament
2014	• 4-06-2014 Acte de reconeixement amb presentació de Laura Rubio • Seminari ApS a l'àmbit local a càrrec Pilar Folgueiras: fer xarxa/UCINET • Formació Taula del Tercer Sector sobre Servei comunitari a Serveis Territorials Sabadell • Reportatge al Diari Sant Cugat sobre APS
2015	• 28-04-2015 Acte de reconeixement amb presentació de Laura Campo • Formació UNIPAU • Inici comissió APS-Servei comunitari amb diferents tècnics i referent Servei Comunitari i ALIC dels Serveis Educatius de Sant Cugat • Video d'aps a Sant Cugat • Servei comunitari dins el Pla Ed • uctaiu d'Entorn a la jornada de CLICs del Departament Ensenyament
2016	• 7-06/2016 Acte de reconeixement amb presentació de l'institut Joaquima Pla Farreras • Grup de treball sobre ApS
2017	• Realització d'un mapeig d'experiències d'ApS a Sant Cugat. • Treball amb tècnics de les diferents àrees de l'Ajuntament. • Treball amb entitats socials. • Acompanyament tècnic. • Comunicació del procés de treball en l'àmbit de l'ApS. • Carta impuls polític. • Creació de la xarxa/grup ApS. • Jornada de reconeixement.
2018	• Formació centres concertats amb el CRP • Sessió centres privats • Trobades individuals amb tècnics/ques o caps de serveis per identificar oportunitats. • Subvenció a projectes dins de la convocatòria general

Exemple d'informe analitzant el mapeig de projectes:

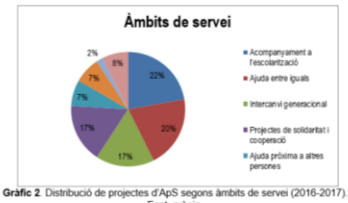
Gràfic 1. Històric del creixement del nombre de projectes a St.Cugat (2005-2017). Font: pròpia.

Ja en relació a l'estat actual, durant el curs 2016-2017, el mapeig ha servit per constatar que actualment són **54 els projectes d'aprenentatge servei en marxa**. La següent taula representa una distribució segons etapes educatives, dels centres implicats en projectes d'ApS. Clarament es mostra la incorporació de manera més decidida en les etapes de secundària i primària, respectivament, atenent al context d'innovació i normativa educatives que ja s'ha apuntat anteriorment. A més, el quadre també es permet descobrir el fet que actualment ja hi ha centres que han incorporat l'aprenentatge servei de manera més habitual en la seva dinàmica.

Etapa Educativa	Nº de projectes	Nombre de centres
Primària	19	5 centres amb 1 projecte d'ApS 5 centres amb 2 projecte d'ApS 1 centre amb 3 projecte d'ApS
Secundària	28	2 centres amb 1 projecte d'ApS 2 centres amb 3 projecte d'ApS 2 centres amb més de cinc projecte d'ApS
Cicles formatius	3	1 centre amb 1 projecte d'ApS
Universitat	5	1 centre amb 1 projecte d'ApS 1 centre amb 4 projecte d'ApS
Educació no formal	3	3 institucions amb 1 projecte d'ApS
Projectes en fase de disseny	3	1 centre de cicles formatius amb un projecte d'ApS en actiu 2 centres de primària, un d'ells amb més d'un projecte d'ApS

Taula 1. Distribució de projectes d'ApS segons etapes educatives (2016-2017). Font: pròpia.

Un darrer gràfic que recull la distribució de projectes en actiu, segons els àmbits de servei. El gràfic permet veure les principals temàtiques abordades des dels projectes, així com també que moltes suposen un treball de relació intra o intercentres educatius (acompanyament a l'escolarització i ajuda entre iguals), i no tant un treball amb entitats socials de l'entorn.

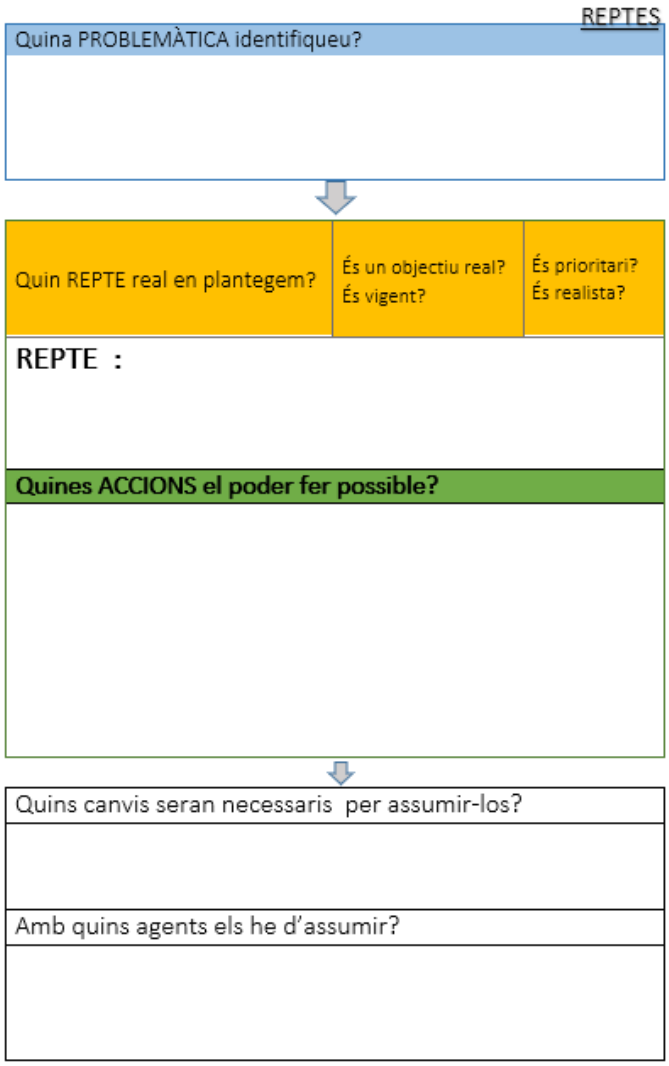
Gràfic 2. Distribució de projectes d'ApS segons àmbits de servei (2016-2017). Font: pròpia.

A la llum dels resultats, i del conjunt del mapeig presentat, es sintetitzen algunes idees i orientacions a tenir en compte de cara al procés endegat per a l'arrelament de l'aprenentatge servei a Sant Cugat:

- L'aprenentatge servei ha tingut **una bona i creixent acollida** a Sant Cugat des de la diversitat de centres i institucions d'educació formal, així ho mostren el nombres i la diversitat de projectes en actiu. En aquest sentit cal destacar un escenari propici, destacant la tasca realitzada des de l'Àrea d'Educació de l'Ajuntament de Sant Cugat a través d'accions de formació, acompanyament, actes de reconeixement i subvencions; així com també el moment el moment d'innovació i normatiu a l'àmbit educatiu. Aquest fet suposa un bon escenari per a poder continuar apostant en aquest sentit.

- És precisament el volum de projectes que existeixen el que fa necessari i ha de fer possible la configuració d'una estructura que permeti **superar les experiències aïllades per transitar cap a una veritable xarxa d'agents implicats en projectes d'aprenentatge servei.** En aquest sentit, no es pensa tant en crear

Fitxa per recollir reptes possibles a ser analitzats i exemple de repte recollit al pla anual calendaritzat:

Repte 1: Acompanyar als equips tècnics de les diferents àrees, aprofitant els recursos existents, per donar suport a nous projectes d'aprenentatge servei o enriquir-ne existents.

Problemàtica a la que respon:

Actualment ja es desenvolupen diverses accions des de les diferents àrees que es podrien revisar des de la perspectiva de l'aprenentatge servei per trobar sinèrgies i aprofitar més aquestes propostes.

Des del món educatiu hi ha poca relació amb les àrees de l'Ajuntament per conèixer les propostes que s'ofereixen i poder-les aprofitar o que aquestes coneguin més el món educatiu perquè estiguin més adequades a les necessitats dels centres educatius.

El personal tècnic no té gaire relació amb els centres per poder fer arribar aquestes idees i tot i veure clares les oportunitats no s'acaben trobant. Es comenten en alguna formació o es mencionen en trobades però no sempre arriben a vincular-se per durles a terme.

Accions per abordar aquest repte:

ACCIONS	POSSIBLE CALENDARI	RESPONSABLE i Agents vinculats
1. Identificar propostes existents que serien oportunitats de projectes ApS. - Buidat inicial amb les propostes conegudes. - Jornada de treball sessió amb tècnics per identificar altres propostes i possibilitats de vincular-les	Juny 2019	- Equip tècnic educació - Altres àrees - Suport UB ApS
2. Mapeig de les entitats de cada àrea per part i corresponents.	Juny- Juliol 20	- Tècnics/ques de tot àrees.
3. Crear i difondre materials per donar suport al propostes en clau ApS	Setembre 201	- Equip tècnic educac - CRP
4. Generar dinàmica i espais de trobada per vehicular propostes.	Trimestralment durant tot el curs 2019-2020	- Equip tècnic educació i CRP - Altres àrees

aprenentatgeservei

Av. Drassanes, 3 , 3r
08001 Barcelona

centre@aprenentatgeservei.cat

ISBN: 978-84-09-62099-9

aprenentatgeservei.cat